

Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu

(Resmî Gazete ile yayımı : 26 . 10 . 1963 - Sayı : 11541)

No.
353

Kabul tarihi
25 . 10 . 1963

BİRİNCİ KISIM

Genel esaslar

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuruluş

MADDE 1. — Türk Milleti adına yargı yetkisini kullanacak askerî mahkemeler; tümen, kolordu, ordu (Deniz ve Havada eşiti) ve Kuvvet Komutanlıkları ile Genelkurmay Başkanlığı nezdinde, Millî Savunma Bakanlığınca kurulur.

Kuvvet Komutanlıklarının yapacakları teklif veya Genelkurmay Başkanlığının, doğrudan doğruya göstereceği lüzum üzerine, diğer kıta komutanlıkları veya askerî kurum âmirlikleri nezdinde de Millî Savunma Bakanlığınca askerî mahkeme kurulabilir ve aynı yolla kaldırılabilir.

Bir garnizonda aynı Kuvvetten nezdinde askerî mahkeme kurulması gereken birden fazla kıta komutanlığı bulunursa Genelkurmay Başkanlığının uygun göreceği bir kıta komutanlığı nezdinde Millî Savunma Bakanlığınca yeteri kadar askerî mahkeme kurulması ile yetinilebilir.

Askerî Ceza Kanununun 55, 56, 57, 58 ve 59 nci maddeleri ile 148 nci maddesinin (B) fıkrasında yazılı suçları işleyenlerin yargılanmaları Millî Savunma Bakanlığının önceden tesbit ve Resmî Gazete ile yayınlıyacağı askerî mahkemelerde yapılır.

Mahkeme kuruluşu

MADDE 2. — Askerî mahkemeler iki askerî hâkim ve bir subay üyeden kurulur. Ancak Genelkurmay Başkanlığı nezdindeki askerî mahkeme, general ve amiralleri yargıladığı zaman üç askerî hâkim ile iki general veya amiralden kurulur.

Askerî mahkeme kurulunda bulunanların en kıdemlisi mahkeme başkanlığı görevini yapar.

Subay üyelerin nitelikleri

MADDE 3. — Askerî mahkemelerde bulunacak subay üyelerin, en az yüzbaşı rütbesinde muharip sınıftan bulunmaları şarttır ve yargılama süresince en yakın âmiri olmamaları ve taksirli suçlar hariç, bir cürüm ile hükümlü bulunmamaları şarttır.

Savaşta esir edilen subayların yargılanmalarında rütbeleri imkân nisbetinde gözetilir.

Subay üyelerin seçimi

MADDE 4. — Subay üyeler ile yedekleri, nezdinde askerî mahkeme kurulan komutan veya askerî kurum âmiri tarafından her yılın Aralık ayında o mahkemenin yetkisine giren birlik ve kurum mensupları arasından bir yıl süre ile değiştirilmemek üzere seçilirler.

Bunların görevlerini yapmalarına sürekli engeller çıktığında yerlerine başkaları seçilebilir.

Kanunda yazılı nitelikte subay üye bulunamaması

MADDE 5. — Kanunda yazılı nitelikte subay üye yoksa veya mevcudolanların görevlerini yapmalarına kanuni engeller bulunursa, nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya

askerî kurum âmiri uygun nitelikte subay üyenin seçimi için en yakın kıta komutanına veya askerî kurum âmirine başvurur. Buna rağmen uygun nitelikte subay üye bulunmazsa, en yüksek komuta makamından itibaren sıra ile aşağı derecelerdeki komuta mevkielelerinde bulunan subaylar üye olarak görevlendirilirler.

Askerî savcılık

MADDE 6. — Her askerî mahkemede bir askerî savcı ile yeteri kadar askerî savcı, yardımcı olarak bulunur.

Aynı komutanlık nezdinde birden fazla askerî mahkeme kurulduğu takdirde bir savcılık teşkilâtı ile yetinilebilir.

Kalem kuruluşu

MADDE 7. — Askerî mahkemeler ile askerî savcılıklarda birer kalem teşkilâtı kurulur. Her kalem teşkilâtında birer başkâtip ile yeteri kadar kâtip bulunur. Ayrıca lüzum halinde er, erbaş ve astsubaylar veya sıkıyönetim ve savaş halinde subaylar kalemlerde görevlendirilebilirler.

Kalem teşkilâtının ve personelinin görev ve sorumlulukları bir yönetmelikle düzenlenir.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı ve askerî kurum âmiri

MADDE 8. — Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri bir suçun işlendiğini öğrendiklerinde, askerî savcıya soruşturma açtırır ve yapılmakta olan soruşturma hakkında askerî savcıdan her zaman bilgi isteyebilirler. Ancak başlamış olan soruşturmanın cereyanına karışamazlar.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirlerinin refakâtlarındaki adli müşavirler, bu yetkilerinin kullanılmasında bu komutan ve askerî kurum âmirlerinin yardımcısıdır ve kanun yollarına başvurmada adı geçen komutan ve askerî kurum âmirleri adına ilgili soruşturma ve dâva dosyalarını incelemeye yetkilidirler.

Kıta komutanının ve askerî kurum âmirinin kanuni ve şahsi engelleri yetkilerinin kullanılmasına imkân vermez ise bu yetkiler kanuni vekillerine geçer.

İKİNCİ BÖLÜM

Askerî mahkemelerin görevleri

Genel görev

MADDE 9. — Askerî mahkemeler kanunlarda aksi yazılı olmadıkça, asker kişilerin askerî olan suçları ile bunların asker kişileri aleyhine veya askerî mahallerde yahut askerlik hizmet ve görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlara ait dâvalara bakmakla görevlidirler.

Asker kişileri

MADDE 10. — Bu kanunun uygulanmasında aşağıda yazılı olanlar asker kişi sayılırlar :

A) Muvazzaf askerler :

Subaylar (askerî hâkim ve askerî savcı ile yardımcıları dâhil), askerî memurlar, askerî öğrenciler, astsubaylar, erbaşlar ve erler.

B) Yedek askerler (askerî hizmette bulunmuşları sürece),

C) Millî Savunma Bakanlığı veya Türk Silâhlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşlarında çalışan sivil personel,

- D) Askerî iş yerlerinde çalışan ve İş Kanununa tabi bulunan işçiler,
 E) Rızası ile Türk Silâhlı Kuvvetlerine katılanlar,
 F) Askerî yargı organlarınca tutuklanmış veya hapsedilmiş veya askerî makamlarca muhafaza altına alınmış veya göz altı edilmiş kişiler.

Asker olmıyan kişilerin askerî mahkemelerde yargılanmaları

MADDE 11. — Askerî mahkemeler, asker olmıyan kişilerin aşağıda yazılı suçlarına ilişkin dâvalara bakarlar :

A) Askerî Ceza Kanununun 55, 56, 57, 58, 59, 63, 64, 81, 93, 94, 95, 100, 101, 102 nci maddeleri ile 148 nci maddesinin (B) fıkrasında yazılı suçlar,

B) Askerî mahallerde veya 1110 sayılı Kanunda yazılı birinci askerî yasak bölgeler içinde veya nöbet yerlerinde veyahut karakollarda askerlik ödevlerini yaptıkları sırada veya yaptıkları bu ödevlerden dolayı asker kişilere ve bu yerlerde görevlendirilen devriyelere ve inzibatlara fiilen taarruz edenler veya sövenler veya hakaret edenler veyahut askerlik görevlerine ilişkin işleri yapmaya veya yapmamaya zorlamak için haklarında şiddet ve tehdide başvuranlar,

C) Diğer kanunlar ile askerî mahkemelerde yargılanmaları öngörülenler.

Müşterek suçlar

MADDE 12. — Askerî mahkemelere ve adliye mahkemelerine tabi kişiler tarafından bir suçun müştereken işlenmesi halinde eğer suç Askerî Ceza Kanununda yazılı bir suç ise sanıkların yargılanmaları askerî mahkemelere; eğer suç Askerî Ceza Kanununda yazılı olmıyan bir suç ise adliye mahkemelerine aittir.

Askerî mahkemelere ve adliye mahkemelerine tabi iki suç işlenmesi halinde yargılama önceliği

MADDE 13. — Bir kişi hakkında askerî mahkemelerin görevli olduğu bir suç ile adliye mahkemelerine ait diğer bir suçtan dolayı aynı zamanda kovuşturılmaya başlanmış olursa, sanık önce askerî suçtan dolayı askerî mahkemede sonra da adliye mahkemesine ait suçtan adliye mahkemesinde yargılanır.

Askerî mahkemeler bu durumlarda yargılamayı ivedilikle sonuçlandırır ve diğer suçla ilişkin dâvaya bakan adliye mahkemesi de cezaların içtimasına ait kuralları uygular.

Savaş halinde askerî mahkemenin görevi

MADDE 14. — Askerî mahkemeler savaş halinde aşağıda yazılı dâvalara bakarlar :

A) Asker kişilerin işledikleri suçlara ait bütün dâvalar,

B) Asker kişilerle müştereken suç işleyen sivil kişilere ait dâvalar,

C) Muharip Türk Silâhlı Kuvvetleri nezdinde bulunmalarına izin verilmiş olan yabancı askerlerin işledikleri suçlara ait bütün dâvalar, (Türkiye Cumhuriyeti Hükümetince özel bir anlaşma yapılmamış ise),

D) Savaşta esir edilenlerin işledikleri suçlara ait bütün dâvalar,

E) Adliye mahkemelerinin bulunmadığı savaş bölgelerinde işlenmiş suçlara ait bütün dâvalar,

F) Bir hizmet veya sözleşme ve yüklenme veya her hangi bir sebep ve suretle muharip Türk Silâhlı Kuvvetleri nezdinde bulunan veya Türk Silâhlı Kuvvetlerini takibeden kişiler ile Türk Silâhlı Kuvvetleri nezdinde bulunmasına izin verilmiş olan yabancı askerlerin yanlarında bulunan kişiler tarafından işlenen Askerî Ceza Kanununda yazılı askerî suçlara ait dâvalar,

G) Askerî Ceza Kanununun 75, 78, 80, 124, 125 ve 127 nci maddelerinde yazılı suçlara ait dâvalar,

H) İlân olunan harekât bölgesinde her sınıftan subay, askerî memur, astsubay, erbaş ve erlere karşı Askerî Ceza Kanununun 90 ve 91 nci maddelerinde yazılı suçları işliyenlere ait dâvalar.

General ve amirallerin yargılanması

MADDE 15. — General ve amirallerin askerî mahkemelere tabi suçlarından dolayı yargılanmaları Genelkurmay Başkanlığı nezdinde kurulan askerî mahkemede yapılır.

İstirdat ve tazminat dâvalarında yetki

MADDE 16. — Suçlardan doğan istirdat ve tazminat dâvalarına kamu dâvaları ile birlikte askerî mahkemelerde bakılır.

Askerî savcılar Hazineye ilişkin zararları tesbit ve iddianameye yazarak askerî mahkemelerde kovuşturmak ve dâva etmekle yükümlüdürler.

Ancak, askerî mahkemelerde kamu dâvasının kovuşturulmasına imkân kalmıyarak dâvanın adliye mahkemelerinde görülmesi gerektiği hallerde Devlet hakları özel kanuna göre kovuşturulur.

Askerî mahkemelerde yargılamayı gerektiren ilginin kesilmesi

MADDE 17. — Askerî mahkemelerde yargılamayı gerektiren ilginin kesilmesi daha önce işlenen suçlara ait dâvalara bu mahkemelerin bakmak görevini değiştirmez. Ancak işlenen askerî bir suç değilse veya askerî bir suçla bağlı bulunmuyorsa soruşturmaya başlanmış olsa dahi askerî mahkemenin görevi sona erer.

Bağlı suçlar

MADDE 18. — Bir kimse birkaç suçtan sanık olur veya bir suçta ne sıfatla olursa olsun birkaç sanık bulunursa bağıllık var sayılır.

Görev kararı

MADDE 19. — Askerî mahkemeler dâvaya bakmaya görevli olup olmadıklarına yargılamasının her safhasında karar verebilirler.

Dâvaların geri bırakılması

MADDE 20. — Muvazzaf ve yedek er ve erbaşların ve yedek subay ve yedek askerî memurların askere girmeden veya silâh altına çağrılmadan önce işledikleri yukarı haddi bir yıla kadar şahsî hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçlara ait dâvalarda ilk ve son soruşturma işlemleri askerliklerini bitirmelerine kadar geri bırakılır.

Askerlikten tard ve ihracı gerektiren suçlardan sanık yedeksubay, yedek askerî memur ve yedek astsubaylar hakkında bu hüküm uygulanmaz.

Yedek asker kişiler askerî hizmet esnasında sadece Türk Ceza Kanununa veya diğer ceza kanunlarına aykırı eylemlerinden dolayı askerliklerini bitirmelerinden sonra adliye mahkemelerine verilebilirler.

Savaş halinde, silâh altında bulunan veya silâh altına çağrılan bütün asker kişiler aleyhine adliye mahkemelerinde kovuşturma yapılacak suçlardan ağır hapis ve aşağı haddi beş sene ve daha ziyade hapis cezasını gerektirenler müstesna olmak üzere, sanık buldukları diğer suçlara ait dâvalarda ilk ve son soruşturma işlemleri barışa veya askerliklerin bitimine kadar geri bırakılır.

Savaş halinde bütün asker kişilerin askerî mahkemeye tabi suçları için yapılacak soruşturma da araında yazılı suçlar haric olmak üzere hazırlık soruşturması ve duruşma işlemleri barışa veya askerliklerinin bitimine kadar geri bırakılır. Ancak nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı

veya askerî kurum âmiri askerî menfaat ve zorunluklar karşısında geri bırakma hükümlerinin uygulanmamasını askerî savcıdan isteyebilir.

- A) Ağır hapis ve aşağı haddi beş sene ve daha ziyade hapis cezasını gerektiren suçlar,
 B) Askerî Ceza Kanununun 3 nci babının birinci, üçüncü (63/1, 76, 77 nci maddeleri haric), dördüncü, beşinci (82, 83, 84, 95 nci maddeleri haric), yedinci fasıllarında yazılı suçlar,
 C) Askerî Ceza Kanununun 130, 131, 137 ve 152 nci maddelerinde yazılı suçlar.
 Geri bırakma süresi içinde zamanasını işlemez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Askerî mahkemelerin yetkisi

Genel olarak yetki

MADDE 21. — Askerî mahkemelerin yetkisi, nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirinin kadro ve kuruluş itibariyle emirleri altında bulunan kişiler ile adli bakımdan kendisine bağlanmış birlik veya askerî kurum mensupları hakkında caridir.

Özel yetki

MADDE 22. — Bir askerî mahkemenin yetkisine tabi olup da kadro ve kuruluş itibariyle hangi askerî mahkemenin yetkisine girdikleri belli olmıyan kişiler, bölgesinde buldukları veya suçu işledikleri yerdeki askerî birlik veya kurumun bağlı bulunduğu askerî mahkemenin yetkisine tabidirler.

Yetkili askerî mahkemeler birden fazla olduğu takdirde sanığı yakalayan veya soruşturma yapılmasını daha önce isteyen kıta komutanı veya askerî kurum âmirinin nezdinde kurulan askerî mahkeme yetkilidir.

Geçici görevlendirmede yetki

MADDE 23. — Bir askerî birlik veya askerî kurumda geçici olarak görevlendirilen asker kişiler bu görevlerinin devamı süresince o askerî birliğin veya askerî kurumun bağlı bulunduğu askerî mahkemenin yetkisine tabi olurlar.

Yabancı memleketlerde işlenen suçlarda yetki

MADDE 24. — Asker kişiler tarafından yabancı memleketlerde Türk askerî kıtalarında veya diğer resmî görevler esnasında veya esir karargâhlarında işlenen ve Türkiye'de askerî mahkemede kovuşturulması gereken suçlarda yetki, bundan önceki maddelere göre tâyin edilir. Bununla beraber soruşturmayı isteyen komutan veya askerî kurum âmiri ile askerî savcının veyahut sanığın istemi üzerine Askerî Yargıtay suçun işlendiği yere daha yakın olan bir askerî mahkemeye yetki verebilir.

Savaş hükümlerinin uygulanacağı bölgelerde yetki

MADDE 25. — Savaş hükümlerinin uygulanacağı ilân edilen bölgelerdeki bütün asker kişiler o bölge komutanının nezdindeki askerî mahkemeye tabi olurlar.

Yetki genişletilmesi ve daraltılması

MADDE 26. — Askerî mahkemelerin yetkileri, Kuvvet Komutanlıklarının gösterecekleri ihtiyaç üzerine veya doğrudan doğruya Genelkurmay Başkanlığının göstereceği lüzuma göre Millî Savunma Bakanlığınca genişletilip daraltılabilir.

Birden fazla suçlarda yetki

MADDE 27. — Bir kimse birden çok askerî mahkemenin yetkisine giren birden fazla suçtan sanık olursa bunlar birleştirilerek en ağır cezalı suç için yetkili olan askerî mahkemede bakılabilir.

Suçların cezaları eşit olursa sanığın son suçu işlediği zaman bağlı bulunduğu askerî mahkeme yetkilidir.

Birden fazla mahkemeye tabi sanıklar hakkında yetki

MADDE 28. — Bir suçta birkaç sanık bulunur ve bunlar birden fazla askerî mahkeme yetkisine tabi olursa ilgili askerî savcılar hepsi hakkında soruşturmanın hangi askerî savcılık tarafından yapılacağını kararlaştırırlar. Uzlaşamazlar ise, soruşturmayı yapacak savcılığı Millî Savunma Bakanlığı tâyin eder.

Birleştirilerek yapılan soruşturma sonunda sanıkların hepsi hakkında dâva, soruşturmayı yapan askerî savcının nezdinde bulunduğu askerî mahkemede açılabilir.

Sanıklardan biri hakkında evvelden dâva açılmış ise askerî savcılardan birinin istemi üzerine Askerî Yargıtay tarafından bütün sanıkların dâvasına bakacak askerî mahkeme tâyin olunur.

Dâvanın nakli

MADDE 29. — Soruşturmanın mahallinde yapılması Türk Silâhlı Kuvvetlerinin emniyeti veya askerî disiplinin korunması bakımından mahzurlu olursa nezdinde askerî mahkeme kurulan komutan veya askerî kurum âmirinin teklifine binaen veya doğrudan doğruya Millî Savunma Bakanlığınca yapılacak talep üzerine Askerî Yargıtay dâvanın başka bir yerde bulunan askerî mahkemeye nakline karar verebilir.

Duruşmanın mahallinde yapılması Türk Silâhlı Kuvvetlerinin emniyeti veya askerî disiplinin korunması bakımından mahzurlu görülürse, askerî savcının talebetmesi şartıyla askerî mahkemenin vereceği karar üzerine Askerî Yargıtayca dâvanın başka bir yerde bulunan askerî mahkemeye nakline karar verilebilir.

Askerî mahkeme hukukî veya fiilî sebeplerden dolayı yargı görevini yapamıyacak halde bulunursa nezdinde askerî mahkeme kurulan komutan veya askerî kurum âmirinin veya tarafların talebi üzerine Askerî Yargıtay dâvanın başka bir yerde bulunan askerî mahkemeye nakline karar verir.

Olumlu yetki uyumsuzluğu

MADDE 30. — Askerî mahkemeler arasında çıkan olumlu yetki uyumsuzluklarını Askerî Yargıtay çözümler.

Olumsuz yetki uyumsuzluğu

MADDE 31. — Birkaç askerî mahkeme arasında yetki hususunda olumsuz uyumsuzluk çıkar ve yetkisizlik kararları aleyhine kanun yollarına başvurma imkânı kalmamış bulunursa Askerî Yargıtay yetkili mahkemeyi tâyin eder.

Yetkisizlik iddiası

MADDE 32. — Sınıf ve rütbe yönünden olmıyan yetkisizlik iddiasının duruşmanın başlangıcında iddianamenin okunmasından önce askerî mahkemeye bildirilmesi gerekir.

Yetkisizlik iddiası üzerine askerî mahkeme bu iddiayı, iddianamenin okunmasından önce karara bağlar.

Yetkisi olmayan askerî mahkemenin ve askerî savcının yaptığı soruşturma

MADDE 33. — Yetkisi olmayan askerî mahkeme ve askerî savcı tarafından yapılan soruşturma işleri, sadece yetkisizlikten dolayı hükümsüz sayılmaz.

Askerî savcının yetkisi ve yetki uyumsuzlukları

MADDE 34. — Askerî savcının yetkisi, nezdinde bulunduğu askerî mahkemenin yetkisi ile sınırlıdır.

Askerî savcılar arasında çıkacak yetki uyumsuzlukları aralarında halledilir. Uyuşmazlarsa Millî Savunma Bakanlığına başvurulur.

Millî Savunma Bakanının gözetim yetkisi

MADDE 35. — Askerî mahkemelerin idari işleri ile askerî savcılıkların bütün işlemleri Millî Savunma Bakanının gözetimine tabidir.

Bu görev Bakanlık Askerî Adalet İşleri Başkanlığı aracılığı ile yürütülür.

Bakanlık Askerî Adalet İşleri Başkanlığının görev ve yetkileri bir yönetmelik ile düzenlenir.

Teftiş kurulu

MADDE 36. — Askerî mahkeme kalemleri ile askerî savcılıkları ve kalemlerini, adli müşavirlik hizmetlerini ve askerî ceza ve tutuk evlerini Millî Savunma Bakanı adına teftiş ve mürakabe etmek ve kanunun belirttiği hallerde soruşturma yapmak üzere müfettiş sıfat ve yetkisini taşıyan bir başkanın yönetimi altında lüzumu kadar müfettişten kurulu bir Askerî Adalet Teftiş Kurulu kurulur. Bu kurulun kuruluşu, görev, yetki ve hizmetlerini ne şekilde yürüteceği bir tüzük ile düzenlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM*Hâkimlerin dâvaya bakamaması ve reddi**Hâkimin dâvaya bakamayacağı haller*

MADDE 37. — Hâkim aşağıda yazılı olan hallerde hâkimlik görevini yapamaz :

- A) Suçtan kendisi zarar görmüş ise,
- B) Sonradan kalksa bile sanık veya suçtan zarar gören ile aralarında evlilik veya vesayet bağılılığı bulunmuş veya bulunuyorsa,
- C) Sanık veya suçtan zarar gören ile aralarında kan veya sıhri usul veya füru hısımlığı yahut evlâdedinme ilişkisi veya üçüncü dereceye kadar (bu derece dâhil) kan veya evlilik kalmassa bile ikinci dereceye kadar (bu derece dâhil) sıhri civar hısımlığı varsa,
- D) Aynı dâvada askerî savcı olmuş, suçtan zarar görenin veya sanığın müdafiliğini yapmış veya nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri sıfatı ile istemde bulunmuş veya âmir sıfatı ile vâka hakkında rapor vermiş ise,
- E) Aynı dâvada tanık veya bilirkişi sıfatı ile dinlenmiş bulunuyorsa.

Karara katılmıyan hâkim

MADDE 38. — Aleyhine kanun yollarından birine başvurulmuş olan bir hükme katılan hâkim, yüksek mahkemeye bu hükme dair verilecek karara katılamaz.

Hâkimin red sebepleri

MADDE 39. — Hâkimin görevini yapmaktan yasaklı olduğu hallerde reddi istenebileceği gibi tarafsızlığını şüpheye düşürecek diğer sebeplerden dolayı da reddi istenebilir.

Sanık, askerî savcı (Askerî Yargıtayda Başsavcı), şahsi dâvacı ve dâvaya katılan, hâkimi red isteminde bulunabilirler. Bunlardan her hangi biri tarafından istemde bulunulursa hükme katılacak hâkimlerin isimleri kendilerine bildirilir.

Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı hâkimi red isteminin zamanı

MADDE 40. — Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı bir hâkimin reddi istemi, mahkemelerde iddianamenin ve Askerî Yargıtayda sözcü üye tarafından raporun okunmasına kadar ileri sürülebilir. Yeni çıkan sebeplerden dolayı duruşma bitinceye, Askerî Yargıtayda inceleme sona erinceye kadar hâkimin reddi istenebilir.

Hâkimin reddi isteminin usulü

MADDE 41. — Hâkimin reddi asker kişiler tarafından, hâkimin mensubolduğu askerî mahkemeye verilecek bir dilekçe ile yahut bu hususta bir tutanak düzenlenmek üzere askerî savcıya veya askerî mahkeme kâtibine veyahut disiplin cezası vermiye yetkili en yakın âmire yapılacak bir beyan ile olur.

Diğer kişiler tarafından hâkimin mensubolduğu askerî mahkemeye bir dilekçe verilmek sureti ile veya ilgililerin tabi oldukları sulh hâkiminin veya bu görevi gören mahkemenin kâtibine, bir tutanak düzenlenmek üzere, yapılacak beyan ile olur.

Serbest bulunmayan sanıklar bu husustaki beyanlarını askerî ceza ve tutukevi müdürüne veya gözetimine memur subaya veya ceza ve tutukevinin bulunduğu yer sulh hâkimine yaparlar. İlgililerce bu hususta bir tutanak düzenlenir.

Red isteminin ispatı

MADDE 42. — Hâkimin reddini isteyen taraf sebebini ispat ile yükümlüdür. Yemin delil olmaz.

Askerî mahkeme reddi istenen hâkimden red sebebi hakkında açıklama isteyebilir. Hâkim de red sebepleri hakkında düşüncelerini bildirir.

Red istemi üzerine verilecek karar

MADDE 43. — Hâkimin reddi istemi hakkında mensubolduğu askerî mahkemeye karar verilir. Ancak reddolunan hâkimin müzakereye katılmamasından askerî mahkeme kurulamaz ise yalnız bu hususta karar verilmesi için başka bir hâkimle yeni bir kurul kurulur. Bu yolla da mahkemenin kurulması mümkün olmazsa en yakın askerî mahkemeden bir hâkim istenir.

Reddolunan hâkim red isteminin haklı olduğunu kabul ederse red hakkında bir karar verilmez.

Bir hâkim, reddini gerektiren sebepleri bildirir yahut bazı haller bir hâkimin dâvaya bakamayacağı şüphesini doğurursa, bu hususta bir istem olmasa bile Askerî Yargıtay kendiliğinden de karar verebilir.

Hâkimin reddi istemine esas olan sebeplerin vâridolmamasından dolayı istemin reddine karar veren merci elli liradan bin liraya kadar hafif para cezasına da hükmeder. Red istemine esas olan sebebin aksi sabit olduğu hallerde hükmolunacak ceza ikiyüzelli liradan aşağı olamaz.

Hükmedilecek para cezaları hukukî ve cezai kovuşturmalara ve kamu dâvasının açılmasına engel değildir.

Red istemi üzerine verilecek kararlar ve kanun yolu

MADDE 44. — Hâkimin reddinin kabulüne dair olan kararlar kesindir. Reddin kabul edilmesi ile ilgili kararlar ile red isteminin esassız veya red sebebinin aksi sabit olduğuna dair kararlar aleyhine ancak hükümlerle birlikte temyiz yoluna başvurulabilir.

Subay üye ve tutanak kâtiplerinin reddi

MADDE 45. — Bu bölümde yazılı hükümler askerî mahkemede bulunan subay üye ile tutanak kâtipleri hakkında da uygulanır.

Askerî savcılarının reddi

MADDE 46. — Askerî savcılar reddedilemez. Ancak bu kanunun 37 ve 39 ncu maddelerinde yazılı sebeplerden biri bulunursa dâvadan çekilirler.

BEŞİNCİ BÖLÜM*Kararlar, tevhim ve tebliğ**Kararların nasıl verileceği*

MADDE 47. — Duruşma esnasındaki kararlar, taraflar dinlendikten ve duruşma dışındaki kararlar askerî savcının yazılı veya sözlü mütalâası alındıktan sonra verilir.

Kararların tevhim ve tebliği

MADDE 48. — İlgili tarafın yüzüne karşı verilen kararlar kendilerine tevhim olunur. Bilhassa er ve erbaşlara anlıyacıkları surette tevhim şarttır. İstem halinde kararın bir benzeri de verilir. Diğer kararlar tebliğ olunur.

Askerî savcıya verilmesi gereken kararlarla bunların yerine getirilmesi

MADDE 49. — Tebliğ veya yerine getirilecek kararlar askerî savcıya verilir.

Askerî savcı tebliğ ve yerine getirilme için gereken tedbirleri nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri aracılığı ile ve ivedi hallerde doğrudan doğruya alır.

Askerî mahkemelerin iç işlemlerine veya yargılamanın inzibatına dair kararlar hakkında bu hüküm uygulanmaz.

Askerî Yargıtayda tebliğ veya yerine getirilecek kararlar, Askerî Yargıtay Başsavcısına verilir. Başsavcı tebliğ veya yerine getirme için gerekli tedbirleri alır.

Gerekçe zorunluğu

MADDE 50. — Askerî mahkemelerce verilen her türlü kararlar gerekçeli olarak yazılır.

Tebliğ

MADDE 51. — Tebliğ, tebliği gereken evrakın onaylanmış bir benzerinin ilgiliye verilmesinden ibarettir. Onaylama askerî savcı veya askerî hâkim tarafından yapılır.

İlgili tutuk ise tebliğ edilen evrak istemi halinde kendisine okunup anlatılır.

Tebliğ usulleri

MADDE 52. — Asker kişilere yapılacak tebliğler üst makam aracılığı ile ve ilgiliden alınacak

bir belge karşılığı yapılır. Bu belgede tebliğ ve tebellüğ edenin imzaları ile tebliğin yapıldığı yer ve zamanın gösterilmesi lâzımdır.

Nezinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirine yapılacak tebliğler, tebliğ olunacak evrakın kendisine gönderilmesi ile olur. Bu tebliğ bir mehil başlangıcı olursa, tebellüğ edilen evrakın konusu ile yer ve zamanını gösteren bir belge imzalanır.

Asker kişilerden başkasına yapılması gereken tebliğler, bir alındı karşılığında asker kişiler tarafından yapılabilir.

Tebliğat Kanunu hükümleri askerî mahkemelerde de uygulanır.

ALTINCI BÖLÜM

Mehiller ve eski hale getirme

Mehiller

MADDE 53. — Günle tâyin edilen mehillerde, mehlin, işlemlerini gerektiren tebliğin yerine getirildiği veya olayın olduğu gün hesaba katılmaz.

Mehil verilen kişinin hukukunu korumaya askerî hizmetlerin engel olduğu günler mehile dâhil edilmez, ancak bunun resmî belgelerle ispatı lâzımdır.

Mehil hafta veya ay olarak tâyin edilmiş ise, işlemeye başladığı gün son haftada isim ve son ayda sayı itibarıyla karşıtı olan günün tatil saatinde ve şayet ay sonunda başlayıp da son bulunduğu ayda sayı itibarıyla karşıtı gün yoksa ayın son gününde biter.

Son gün pazara veya resmî bir tatile tesadüf ederse mehil tatilin ertesi günü biter.

Kendisine mehil verilen kimsenin ikametgâhı, işlem yapacağı yerden uzak ise Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 164 nci maddesi hükmü uygulanır.

Eski hale getirme

MADDE 54. — Askerî hizmetler, zorlayıcı sebepler, beklenilmeyen ve sakınılması kabîl olmayan olaylar sonucu olarak bir mehile uymak imkânsızlığı meydana çıkarsa, mehlin bitmesinden doğacak sonuca karşı eski hale getirme istenebilir.

Yapılan bir tebliğden kusuru olmaksızın haberdar olmamak, beklenilmeyen ve sakınılması mümkün olmayan hallerdendir.

Eski hale getirme dilekçesi

MADDE 55. — Eski hale getirme dilekçesi engelin kalkmasından itibaren bir hafta içerisinde verilmek lâzımgelir. Bu dilekçede mehile uyma halinde usule dair işlemler hangi mahkemede yapılacak idi ise, oraya verilir.

Dilekçe sahibi mehile uymamasının sebeplerini ve delillerini bildirir ve usule dair yapmadığı işlemi dilekçeyi verdiği anda yapmakla yükümlüdür.

Eski hale getirmenin mercii ve karar

MADDE 56. — Mehil içinde usul işlemi yapılmış olsa idi esasa hangi mahkeme hükmedecek idi ise eski hale getirme dilekçesi hakkında da o mahkeme karar verir.

Usulü dairesinde bir istem olmasa bile eski hale getirme hakkında doğrudan doğruya karar verilebilir.

Eski hale getirme isteminin kabulü ve reddi

MADDE 57. — Eski hale getirme isteminin kabulüne dair kararlar kesindir. Ancak, bu istemin

reddine dair kararlar aleyhine bu kararın tebliğinden itibaren bir hafta içinde Askerî Yargıtayda itiraz edilebilir.

Savaş halinde veya Türkiye Cumhuriyeti karasuları dışında bulunan savaş gemisinde itiraz hakkı yoktur.

Eski hale getirme isteminin karara etkisi

MADDE 58. — Eski hale getirme dilekçesi, önce verilen karar ve hükümlerin yerine getirilmesini geciktirmez. Ancak mahkeme, yürütmenin geri bırakılmasına karar verebilir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Tanıklar

Tanıkların getirilmesi

MADDE 59. — Asker kişi olan tanıklar, bağlı buldukları birlik komutanı veya askerî kurum amirlerinin emri ile getirilirler.

Diğer kişiler davetiye ile çağrılırlar. Davete uymamanın kanuni sonuçları da davetiyede gösterilir.

Tutuklu ve ivedi işlerde ve savaş halinde tanıklar ihzar müzekkeresi ile de getirilebilirler. Şu kadar ki, müzekkerede bu yoldan getirilmenin sebepleri gösterilir ve bunlar hakkında davetiye ile gelen tanıklar hakkındaki işlem uygulanır.

Hazırlık soruşturmasında yemin

MADDE 60. — Ağır cezalı işler hariç, hazırlık soruşturması sırasında tanıklara yemin ettirilmez.

Ancak suçüstü suçlar ile geciktirilmesinde zarar umulan hallerde ve iddianamenin düzenlenmesine esas olan bir olaya dair gerçeğe uygun tanıklık elde etmek için zorunlu görülen hallerde bu tanıklar yeminli dinlenebilirler. Bu takdirde yeminin sebebi tutanakta gösterilir.

Tanıklar hakkında uygulanacak usul hükümleri

MADDE 61. — Bu kanunda aksi yazılı olmadıkça Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun tanıklar hakkındaki hükümleri, askerî mahkemelerde de uygulanır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Bilirkişi, keşif ve otopsi

Bilirkişi

MADDE 62. — Bilirkişilerin seçimi ve adedinin tâyini hazırlık soruşturmasında askerî savcıya ve son soruşturmada askerî mahkemeye aittir.

Adli tıbla ilişkin konularda mümkün olduğu kadar askerî tabipler bilirkişi olarak tâyin edilirler. Bilirkişi mütalâaları yazı ile beyan olunacak ise rapor bilirkişiler tarafından birlikte; eğer görüş ayrılığı varsa, her biri tarafından ayrı ayrı düzenlenir.

Belli hususlarda oy ve mütalâalarını beyan ile görevlendirilmiş resmî bilirkişi mevcut ise, özel sebepler olmadıkça başkası tâyin edilemez.

Keşif

MADDE 63. — Keşif, askerî savcılar ile askerî mahkeme veya naipleri yahut istinabe olunan askerî savcı, askerî mahkeme veyahut gecikmesinde zarar umulan hallerde en yakın adliye hâkimi tarafından yapılır. Askerî mahallerde yapılacak keşiflerde o yerdeki askerî birlik komutanı veya askerî kurum âmiri haberdar edilir.

Keşif yapıldığı vakit buna dair düzenlenecek tutanakta var olan hal ve durum ile olayın özelliğine göre varlığı umulup da bulunamıyan eserlerin ve izlerin yokluğu yazılır.

Otopsi

MADDE 64. — Otopsi, askerî savcı, yoksa o yerdeki Cumhuriyet savcısı veya adliye hâkiminin önünde en az iki tabip tarafından yapılır. Mümkün olmadığı takdirde bir tabiple yetinilebilir.

Bilirkişi, keşif ve otopside uygulanacak hükümler

MADDE 65. — Bu kanunda aksi yazılı olmadıkça Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun bilirkişi, keşif ve otopsi hakkındaki hükümleri askerî mahkemelerde de uygulanır.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Arama ve zapt

Aramaya ve zapta karar verme yetkisi ve buna itiraz

MADDE 66. — Aramaya ve zapta karar vermek yetkisi askerî mahkemeye aittir. Ancak millî güvenlik veya kamu düzeni bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde askerî savcılar, nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirleri ve bunların verecekleri emir üzerine diğer askerî makamlar da arama yapabilirler. Askerî mahallerde yapılacak arama ve zapttan o yerdeki askerî birlik komutanı veya kurum âmiri haberdar edilir.

Askerî mahallerden başka yerlerde yapılan aramalara ve zaptlara karşı, icraattan itibaren üç gün içinde itiraz olunabilir.

İtiraz, arama ve zapta askerî mahkemeye karar verilmiş ise o mahkemeye yer itibariyle en yakın askerî mahkemeye, diğer hallerde ise, arama ve zaptı yaptıran veya buna emir veren kıta komutanı veya askerî kurum âmirinin nezdindeki askerî mahkemeye yapılır.

Arama esnasında bulunan diğer şeyler

MADDE 67. — Arama esnasında soruşturulan olay ile ilgili olmıyan ve fakat kovuşturmayı gerektiren diğer bir eylemin bulunduğunu gösteren maddeler de zaptedilir. Bunlar, nezdinde askerî mahkeme bulunan kıta komutanı veya askerî kurum âmirine veyahut yetkili Cumhuriyet Savcısına evrakı ile birlikte gönderilir.

Bu takdirde 95 nci madde hükmü uygulanır.

Arama ve zapta uygulanacak hükümler

MADDE 68. — Bu kanunda aksi yazılı olmadıkça, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun arama ve zapt hakkındaki hükümleri askerî mahkemelerde de uygulanır.

ONUNCU BÖLÜM

Tutuklama, yakalama ve salıverilme

Tutuklama kararı ve müzekkeresi

MADDE 69. — Sanığın soruşturma sırasında tutuklanıp tutuklanamayacağı hakkındaki kararı askerî mahkeme verir. Bu karar mahkeme başkanı tarafından düzenlenecek tutuklama müzekkeresi ile yerine getirilir.

Tutuklama müzekkeresine sanığın, mümkün olduğu kadar açık kimliği, şekli, isnadolunan suç ve tutuklama sebebi yazılır.

Tutuklama müzekkeresi, sanığın yakalanması anında ve bu mümkün olmaz ise, hangi suç için tutuklandığı hemen bildirilmekle beraber, tutuk evine konulduğunun nihayet ertesi günü tebliğ olunur.

Tutuklama isteme yetkisi

MADDE 70. — Sanığın tutuklanmasını askerî savcı doğrudan doğruya veya nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirinin istemi üzerine yetkili askerî mahkemeden isteyebilir.

Bu mahkeme red veya kabul hakkında bir karar vermek zorundadır.

Sanığın tutuklanmasını gerektiren haller

MADDE 71. — Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler aşağıda yazılı hallerde tutuklanabilirler :

- A) Kaçma şüphesini uyandıracak kuvvetli belirtiler varsa,
- B) Delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacı ile,
- C) Askerî disiplinin korunmasını sağlamak amacı ile,
- D) Suçun Devlet ve Hükümet nüfuzunu kıran veya memleketin emniyet ve asayişini bozan eylemlerden bulunması veya genel ahlâk aleyhinde işlenmiş olması halinde.

Bu olaylar ve haller kararda gösterilir.

Aşağıda yazılı hallerde sanık daima kaçacak sayılabilir :

- A) Soruşturma konusu olan suçun ağır cezayı gerektiren bir cürüm olması,
- B) Sanığın ikametgâhı veya konutunun bulunmaması veya serseri veya şüpheli takımından olması veya kim olduğunu ispat edememesi,
- C) Yabancı olup da askerî mahkemenin davetine veya verilecek hükmün yerine getirilmesi için geleceğinden şüphe uyandıracak ciddi sebeplerin bulunması.

Tutuklunun sorguya çekilmesi

MADDE 72. — Tutuklanmasına karar verilen sanık, tutulduğunda derhal ve nihayet, tutulma yerine en yakın askerî mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç, 24 saat içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır. Buna imkân olmadığı takdirde en yakın sulh hâkimine gönderilir. Bu süre geçtikten sonra mahkeme kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun kılınamaz.

Sanığa sorgu sırasında tutuklama sebebi ve isnadolunan eylem bildirilir. Sorgu sırasında tutuklama müzekkeresinin geri alındığı veya tutulan kimsenin tutuklama müzekkeresindeki kimse olmadığı anlaşılırsa, tutulan bu kişi derhal salıverilir.

Sanığın tutuklanmasından kimlere haber verileceği

MADDE 73. — Sanığın tutuklanmasından, nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı

veya askerî kurum âmiri ile sanığın mensubolduğu askerî birlik komutanı veya askerî kurum âmiri haberdar edilir.

Tutuklanan sanık hâkim önüne çıkarılınca, durum hemen yakınlarına bildirilir.

Tutuklama karar ve müzekkeresine itiraz

MADDE 74. — Tutuklama kararına karşı sanık, askerî savcı ve nezdinde mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri itiraz edebilir.

İtiraz tutuklamaya karar veren askerî mahkemeye en yakın askerî mahkemeye yapılır. Askerî mahkemenin verdiği karar kesindir.

Tutuklama müzekkeresinin geri alınma istemi

MADDE 75. — Tutuklanan sanık, hakkındaki tutuklama müzekkeresinin geri alınmasını askerî savcıdan isteyebilir.

Askerî savcı sanığın bu istemini yazılı düşüncesi ile birlikte yetkili askerî mahkemeye gönderir.

Bu istem hakkında askerî mahkemenin vereceği karara karşı sanık bu mahkemeye en yakın askerî mahkemede itiraz edebilir. Askerî mahkemenin verdiği karar kesindir.

Askerî savcı tutuklamadan itibaren 30 gün içinde tutukluluk halinin devamına lüzum olup olmadığını doğrudan doğruya inceler. Sanığın serbest bırakılmasını uygun bulmadığı takdirde yeni baştan ne zaman inceleme yapılacağını kararlaştırır. Bundan sonraki incelemelerin üç haftadan eksik ve iki aydan fazla olmıyan mehiller içinde yapılması gerekir.

Bu mehiller içinde sanık tarafından da tutukluluk halinin incelenmesi istenebilir. Askerî savcı tutukluluk halinin devamını gerekli görürse, yazılı düşüncesi ile birlikte bu istemi yetkili askerî mahkemeye gönderir. Bu halde 3 ncü fıkra hükümleri uygulanır.

Tutukluluk halinin devamına dair verilen kararın tebliğinden itibaren mehil yeniden işlemeye başlar.

Tutuklunun konacağı yer ve hakkında yapılacak işlem

MADDE 76. — Tutuklanan kimse mümkün olduğu kadar hükümlülerden ayrı bir yere konur veya ayrı bir odada bulundurulur.

Tutuklu hakkında, ancak tutuklama ile gözeilen amacı ve tutuk evinin düzenini sağlayacak kadar kayıtlamada bulunulur.

Tutuklu, tutuk evinin düzen ve emniyetini bozacak ve tutuk evindeki amaç ile uygun olmak şartıyla servet ve durumuna göre kendisi masraf ederek istirahat ve meşgalesini düzenleyebilir. Bu hükümlere uymak şartıyla okumak ve yazmaktan yoksun bırakılamaz.

Tutuk, tutuk evinde ancak ciddi bir tehlike teşkil ettiği ve bilhassa diğer tutukluların emniyeti için gerekli görüldüğü veya intihara veya kaçmaya kalktığı yahut bu hususta hazırlıkta bulunduğu takdirde demire vurulabilir. Ancak, tutuklu duruşmaya bağlı olmıyarak çıkarılır.

Bu tedbirler ancak, askerî mahkemenin kararı ile alınır. İvedi hallerde diğer ilgili memurlar ve askerî savcılar tarafından bu konuda alınan tedbirler derhal askerî mahkemenin onayına sunulur.

Tutuklama müzekkeresinin geri alınması veya hükmünün sona ermesi

MADDE 77. — Tutuklama müzekkeresi, tutuklama sebeplerinin kalkması ile geri alınacağı gibi, beraete veya kamu dâvasının düşmesine karar verilme suretiyle de sona erer.

Bir kanun yoluna başvurma, sanığın salıverilmesini geri bırakmaz.

Askerî savcının sanığı salıvermesi

MADDE 78. — Askerî savcı sanık hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına karar verirse, tutukluluk müzekkeresi hükümsüz kalır ve bu takdirde askerî savcı sanığın derhal salıverilmesini sağlar.

Askerî savcı soruşturmanın niteliğine göre tutukluluk halinin devamına lüzum görmezse, nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanının veya askerî kurum âmirinin uygun mütalâası üzerine de yukardaki fıkra hükmünü uygular.

Yakalama

MADDE 79. — Suçüstü halinde asker kişinin kaçması umulur veya hemen kimliğinin tesbiti mümkün olmazsa veya gecikmesinde sakınca bulunan veyahut tutuklama müzekkeresi kesilmesini gerektiren hallerde, bu asker kişi; âmiri, üstü, askerî karakol, nöbetçi ve devriye, askerî savcı veyahut askerî inzibat ve zâbita memuru ve her tes tarafından yakalanabilir.

Resmî elbiseli subay, askerî memur, askerî öğrenci ve astsubayların kaçması veya kimliklerinin tâyininin mümkün olmaması veya gecikmesinde sakınca bulunması ihtimali, ancak ağır cezalı suçüstü hallerinde vârid sayılabilir.

İşlenmekte olan suç, suçüstü halidir. Henüz işlenmiş suç ve suçun işlenmesinden hemen sonra zabıta veya suçtan zarar gören kişi veyahut başkaları tarafından takibedilerek veyahut suçun pek az evvel işlendiğini gösteren eşya veya izlerle yakalanan kimsenin işlediği suç da suçüstü hali sayılır.

Yakalanan kimsenin sorguya çekilmesi

MADDE 80. — Yakalanan kişi serbest bırakılmaz ise hemen en yakın askerî inzibat karakoluna veya askerî makama teslim olunur veya yetkili askerî inzibat gelinceye kadar olay yerinde tutulur.

Bu makam, yakalanan kişiden askerî savcuyu ve Cumhuriyet savcısını haberdar eder.

Yakalanan kişi derhal ve nihayet, tutulma yerine en yakın askerî mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç, 24 saat içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır. Buna imkân olmadığı takdirde en yakın sulh hâkimine gönderilir. Bu süre geçtikten sonra mahkeme veya hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun kılınamaz.

Askerî mahkeme veya sulh hâkimi, yakalanmayı gerektiren bir hal görmez veya yakalama sebepleri ortadan kalmış bulunursa yakalanana kişinin serbest bırakılmasını emreder.

Aksi halde tutuklamaya ait hükümler uygulanır.

ONBİRİNCİ BÖLÜM*Sanığın sorguya çekilmesi**Sanık asker kişilerin getirilmesi*

MADDE 81. — Asker kişi olan sanıklar bağlı buldukları askerî birlik komutanının veya askerî kurum âmirinin emri ile getirilirler.

Tutuklu olanlar muhafaza altında gönderilir.

Asker kişi olmayan sanıkların getirilmesi

MADDE 82. — Asker kişi olmayan sanıklar, sorgu için davetiye ile çağırılırlar. Gelmezlerse, zorla getirilecekleri davetiye yazılır.

Hakkında tutuklama müzekkeresi kesilmesi için yeter sebepler bulunan sanık zorla getirilebilir.

İhzar müzekkeresinde sanığın açık kimliği, şekli ve kendisine yönetilen suç ve zorla getirilme sebepleri ile nereye ve ne zaman teslim edileceği belirtilir.

Savaş halinde asker kişi olmıyan sanıklar zorla getirilebilirler.

İhzar müzekkeresiyle yakalanan bir sanık derhal ve nihayet 24 saat içinde ihzar müzekkeresi çıkaran makama teslim edilemeyeceği anlaşılırsa en yakın askerî mahkeme ve buna imkân olmadığı takdirde en yakın sulh hâkimi önüne çıkarılır.

İhzar müzekkeresi ile ancak bu süre içinde hürriyetinden yoksun bırakılabilir.

Sorgunun usulü

MADDE 83. — Sorgunun başlangıcında sanığa isnadolunan suçun neden ibaret olduğu anlatılır.

Sorgu, sanığın kendi lehine olup söyleyeceği delillere engel olmamalıdır.

Sanığın birinci sorgusunda, kim olduğu ve şahsi halleri hakkında da bilgi alınır.

Sanığın evvelce ifadesi alınmış olsa bile, ağır cezalı işlerde askerî savcı tarafından her halde sorguya çekilir.

Geçici olarak işten el çektirme

MADDE 84. — Askerî savcı, asker kişi olan bir sanığın yapılan soruşturma dolayısıyla geçici olarak işten el çektirilmesini lüzumlu görürse, bu hususta karar verilmesini nezdinde askerî mahkeme kurulan yetkili kıta komutanı veya askerî kurum âmirinden ister. Kıta komutanı veya askerî kurum âmiri bu hususta en geç 3 gün içinde kararını verir ve sonucunu askerî savcıya bildirir.

Bu işlem açığa çıkarma değildir.

ONİKİNCİ BÖLÜM

Savunma

Sanığın kendisine müdafî tutması

MADDE 85. — Sanık soruşturmanın her safhasında bir veya birden fazla müdafîin yardımına başvurabilir.

Sanığın kanuni mümessilleri varsa onlar da sanığa müdafî tutabilirler.

Savaş halinde müdafîlerin sayısı sınırlanabilir.

Müdafîler

MADDE 86. — Müdafî, avukatlık veya dâvavekilliği etmeye kanunen yetkili olan kimse-lerden tutulur.

Askerî mahkemenin bulunduğu yerde avukatlık veya dâvavekilliği etmeye kanunen yetkili kimse yoksa, hukuk fakültesini bitirmiş subaylar (askerî hâkim ve askerî savcı ile yardımcıları hariç) ve bunlar da yoksa diğer subaylar müdafî tutulabilirler.

Subaylar, savunmayı kabul etmeleri için en yakın âmirinin iznini almak zorundadırlar. Askerî mahkemelerin doğrudan doğruya tutacağı müdafîler, askerî mahkemenin bulunduğu yerde olan veya askerî mahkemeye en yakın bulunan barolar ile haberleşilerek seçilir. Bunlar hizmetten kaçınamazlar.

Askerî mahkemece müdafî tutulması

MADDE 87. — Sanık 15 yaşını bitirmemiş olur veya sağır veya dilsiz veya kendisini savunmayacak derecede beden ve akılca sakat bulunursa ve müdafîi de yoksa kendisine askerî mahkemece bir müdafîi tutulabilir.

Sonradan sanık müdafîi tutarsa, askerî mahkemenin tuttuğu müdafîin görevi sona erer.

Müdafîin görevini yapmaması halinde uygulanacak işlem

MADDE 88. — 87 nci madde hükmüne göre tutulan müdafîi duruşmada hazır bulunmaz veya vakitsiz olarak duruşmadan çekilir veyahut görevini yapmaktan kaçınırsa askerî mahkeme sanığa yeniden bir müdafîi tutabilir. Bu takdirde askerî mahkeme duruşmanın tehir veya talikine karar verebilir.

Eğer yeni müdafîi, savunmasını hazırlamak için mehil isterse, duruşma tehir veya tâlik olunur.

Müdafîin kusuru sonunda duruşma tehir veya tâlik olunduğu takdirde bundan ileri gelen giderler de kendisine yükletilir.

Bu hal müdafîi hakkında inzibati ceza verilmesine engel değildir.

Müşterek savunma

MADDE 89. — Aynı dâvada birden fazla sanıkların çıkarları birbirine uygun ise hepsinin savunması bir müdafîye verilebilir. Bu halde sanıkların hepsini veya bir kısmını aynı surette ilgilendiren evrak için yalnız bir tebliğ yapılır. Ancak, bu evrak sanık sayısı kadar çoğaltılarak tebliğe eklenir.

Müdafîin evrakı incelemesi

MADDE 90. — Müdafîi iddianamenin askerî mahkemeye verilmesinden itibaren dâvaya ait her çeşit evrakı incelemek ve dosyadan istediği evrakın birer benzerini almak hakkına sahiptir.

Bundan önce de soruşturmanın amacını bozmıyacağı anlaşılırsa soruşturmaya ait her çeşit evrak ve belgeleri incelemesi için müdafîye izin verilir.

Sanığın sorgusuna ait tutanak, bilirkişi raporları ve sanığın hazır bulunmaya yetkili olduğu diğer adli işlemlere ait tutanakların müdafîi tarafından incelenmesine hiçbir vakit karşı konulmaz.

Tutuklunun müdafîi ile görüşmesi

MADDE 91. — Tutuklu, müdafîi ile her zaman görüşebilir ve haberleşebilir.

İddianame askerî mahkemeye verinceye kadar sanığın bilmesi uygun görülmiyen hususların kendisine duyurulması askerî savcı tarafından yasaklanabilir. Bu tedbirlere karşı askerî mahkemede itiraz olunabilir.

Tutuklama sebebine göre, gerektiğinde iddianamenin askerî mahkemeye verilmesine kadar sanık ile müdafîinin görüşmesinde askerî savcı veya yardımcısı hazır bulunabilir.

Müdafîi ücreti

MADDE 92. — Askerî mahkemece tutulan müdafîye tarifesine göre Devlet Hazinesinden ücret verilir.

Hükümlüye, Hazinesinin rücu hakkı vardır.

İKİNCİ KISIM

Yargılama usulü

BİRİNCİ BÖLÜM

Kamu dâvasının hazırlanması

Suçların ihbarı

MADDE 93. — Askerî suçlara dair asker kişiler tarafından yapılacak sözlü ve yazılı ihbar ve şikâyetler silsile yolu ile sanığın âmiri olan askerî makama yapılır.

Sözlü ihbarlar üzerine tutanak düzenlenir.

Kovuşturulması şikâyete bağlı suçların şikâyetinde de aynı hüküm uygulanır.

Asker kişilerden başkası tarafından yapılacak sözlü veya yazılı ihbar ve şikâyetler, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri dairesinde yetkili makamlara veya sanığın âmiri olan askerî makama yapılır.

Şüpheli ölüm ihbarları

MADDE 94. — Asker kişilerden birinin ölümünün tabii sebeplerden ileri gelmediği şüphesini verecek belirtiler olur, yahut kimliği bilinemiyen bir asker kişinin ölüsü bulunursa, asker ve sivil zabıta memurları ve köy muhtarları durumu, Cumhuriyet savcılarına ihbar etmekle beraber en yakın askerî makama da bildirmekle yükümlüdürler.

Ölünün gömülmesi, ancak askerî savcının veya askerî makamın veya zorunluk halinde Cumhuriyet savcısının veya sulh hâkiminin yazılı iznine bağlıdır.

Bir suç işlendiğinin öğrenilmesi ve ilk tedbirler

MADDE 95. — Cumhuriyet savcılıklarına veya zabıta makam ve memurlarına yapılacak askerî yargıya tâbi suç ihbar ve şikâyetleri sanığın âmiri olan makama gönderilir.

Askerî birlik komutanı veya askerî kurum âmiri maiyetinden birinin kendisine ihbar veya şikâyet olunan veyahut diğer suretle öğrendiği suçları hakkında askerî mahkemede soruşturma yapılması gerekiyorsa, sanığın kimliğini, isnadolunan suçu ve bu suçun delillerini gösterir bir vaka raporu düzenler ve adli yönden bağlı bulunduğu askerî mahkemenin nezdinde kurulduğu kıta komutanı veya askerî kurum âmirine gönderir.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri, kendisine gönderilen suç evrakını inceledikten sonra askerî savcıya gönderir ve sanığın tutuklanmasını isterse bu husustaki istemini de bildirir.

Ağır cezalı veya gecikmesinde sakınca umulan hallerde askerî savcılar derhal soruşturmaya başlarlar. Zorunluk halinde bu soruşturma bir disiplin subayı tarafından da yapılabilir. Bu hallerde durum derhal yetkili askerî mahkemenin nezdinde kurulduğu komutan veya askerî kurum âmirine bildirilir.

Cumhuriyet savcıları, zabıta makam ve memurları ve askerî âmirler askerî savcının işe el koymasına kadar eylemin sübut vasıtalarının ve delillerinin kaybolmasını önleyecek, gecikmesinde sakınca umulan tedbirleri alırlar.

Şahsi dâva hakkında, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunundaki hükümler uygulanır.

Hazırlık soruşturması

MADDE 96. — Askerî savcı 95 nci maddede yazılı usul ve yollarla bir suçun işlendiğini öğrenir

öğrenmez, kamu dâvasının açılmasına lüzum olup olmadığına karar verilmek üzere bir hazırlık soruşturması yapar.

Basit işlerde disiplin âmirinin veya disiplin subayının yaptığı soruşturma ile yetinilebilir.

Sanık suçunu itiraf etse bile, öz vakanın soruşturulması gerekir.

Askerî savcı, yalnız sanığın aleyhinde olan hususları değil, lehinde olan cihetleri de arar ve kaybolmasından korkulan delillerin toplanmasına ve zaptına çalışır.

Savaş halinde bu soruşturma mümkün olduğu kadar çabuklaştırılır.

Askerî savcıların yetkisi

MADDE 97. — Askerî savcılar hazırlık soruşturması sırasında bütün resmî ve özel makam ve kurumlardan her türlü bilgi isteyebilirler.

Gerek doğrudan doğruya ve gerekse askerî zabita aracılığı ile her türlü soruşturmayı yapabilirler.

Bütün zabita makam ve memurları, askerî savcının soruşturma ile ilgili istemlerini yapmakla yükümlüdürler.

Askerî savcılar; diğer askerî savcılar ile Cumhuriyet savcılarını istinabe edebilirler.

Askerî savcının soruşturma istemi

MADDE 98. — Askerî savcılar, ancak hâkim tarafından yapılabilecek olan bir soruşturma işlemine lüzum görürlerse, bu istemlerini nezdinde buldukları askerî mahkemeye veya işlemin cereyan edeceği yerdeki askerî mahkemeye, yoksa sulh hâkimine bildirirler.

Bu makamlar, işin gereğine göre istenen işlemin yapılmasının mümkün bulunup bulunmadığını incelerler.

Tutanak ve düzenlenmesi

MADDE 99. — Her soruşturma işlemi bir tutanak ile tesbit edilir. Önemsiz işlerde bir not yazılması ile yetinilebilir.

Tutanak askerî savcı ile soruşturma esnasında bulunan tutanak kâtabi tarafından ve notlar yalnız askerî savcı tarafından imza edilir.

Tutanak, işlemin nerede ve ne vakit yapıldığını ve işleme katılan veya bunda ilgisi olan kişilerin adlarını ve soyadlarını ve yargılama usulünün esaslı kurallarına uyulup uyulmadığının anlaşılmasına elverişli olacak açıklanmayı kapsar ve ilgililere okutturularak veya okunarak imza ettirilir. İmzadan kaçınılırsa sebepleri yazılır.

Sanığın, tanıkların ve bilirkişilerin dinlenmesinde tutanak kâtabi bulunur. Zorunluk halinde ehliyetli ve uygun birisine yemin ettirilerek suretiyle bu görev yaptırılabilir.

Keşif, muayene, tanık ve bilirkişi işlerinde bulunacaklar

MADDE 100. — Keşif ve muayenenin yapılması sırasında askerî savcı, sanık ve müdafii hazır bulunabilirler.

Bir tanık veya bilirkişinin duruşma sırasında hazır bulunamayacağı umulur veya konunun uzaklığı sebebi ile hazır bulunması güç görülürse, bu tanık veya bilirkişinin dinlenmesinde de aynı hüküm uygulanır.

Bu işlerde hazır bulunma hakkına sahibolanlara keyfiyet, işin geri kalmasına meydan vermemek kaydı ile, bu işin yapılması gününden evvel haber verilir.

Sanıklar, tutuklu buldukları bina içinde yapılacak işlerde hazır bulunmayı isteyebilirler.

Bu işlerde hazır bulunmaya yetkili olan hımseler, kendilerine ait engelleyici sebeplere dayanarak işin başka bir güne bırakılmasını istiyemezler.

Sanığın hazır bulunmayacağı hal

MADDE 101. — Sanığın hazır bulunması, tanıklardan birinin gerçeğe uygun tanıklık etmesine engel olacağından korkulursa, o işte sanığın bulunmamasına karar verilebilir.

Komutan veya askerî kurum âmirinin soruşturmada yetkisi

MADDE 102. — Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri soruşturma safhası hakkında, askerî savcıdan bilgi isteyebilir.

Askerî savcının kendiliğinden yapacağı soruşturma işleri

MADDE 103. — Hazırlık soruşturması sırasında bu soruşturmanın başka bir kişiyi veya suçu kapsıyacak şekilde genişletilmesi gerekirse, askerî savcı ivedi hallerde bu soruşturmayı kendiliğinden yapar.

Bu halde 95 nci maddenin 4 ncü fıkrası hükmü uygulanır.

Askerî hâkimler ve savcılar hakkında soruşturma

MADDE 104. — Askerî hâkimler ile askerî savcılar veya yardımcıları hakkında özel kanuna göre soruşturma yapılır.

Kovuşturmaya yer olmadığı kararı

MADDE 105. — Askerî savcı, kamu dâvası açılması istemi ile kendisine yapılan ihbar ve şikâyeti veya nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri tarafından gönderilen evrakı inceledikten sonra keyfiyeti kovuşturmaya değer görmez veya yapılan hazırlık soruşturması sonunda kamu dâvası açılmasını haklı göstermiye yetecek sebep bulunmazsa, kovuşturmaya yer olmadığına karar vererek sebepleri ile birlikte dosyasına koyar.

Askerî savcının soruşturmanın geçici olarak tatiline karar vermesi

MADDE 106. — Askerî savcı sanığın gaip olması veya suçu işledikten sonra akıl hastalığına uğraması sebeplerinden dolayı kamu dâvasının açılmasının imkânsızlığını anlarsa veya kovuşturulması şikâyete bağlı olan suçlarda, şikâyet olunmamış veya kamu dâvasının açılması izin veya karar alınmasına bağlı suçlarda izin veya karar alınmamış ise, soruşturmanın geçici olarak tatiline karar verir ve sebepleri ile birlikte dosyasına koyar.

Askerî savcının kararına itiraz

MADDE 107. — Askerî savcı tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile soruşturmanın geçici olarak tatiline dair karara karşı, suçtan zarar gören ile nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri, kararın kendilerine tebliğinden itibaren 15 gün içinde bu kararı veren askerî savcının nezdinde olduğu askerî mahkemeye yer itibarıyla en yakın askerî mahkemede itiraz edebilirler. En yakın askerî mahkemenin tâyininde kararsızlık olursa, bu husus Millî Savunma Bakanlığınca giderilir.

İtiraz isteminde kamu dâvasının açılmasını haklı gösterecek olaylar ve deliller gösterilir.

İtirazın incelenmesi ve soruşturmanın genişletilmesi

MADDE 108. — İtiraz üzerine askerî savcının o zamana kadar yaptığı soruşturmayı içine alan dosya, itirazı inceliyecek olan askerî mahkemeye gönderilir.

Askerî mahkeme, mehil tâyin ederek bir diyeceği varsa bildirmesi için itiraz istemini sanığa tebliğ edebilir.

Askerî mahkeme kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine lüzum görürse gereken soruşturmayı yetkili askerî savcıya yaptırabilir.

İtirazın reddi

MADDE 109. — İtiraz süresi içinde yapılmamış veya sebep gösterilmemişse veyahut kamu dâvasının açılması için yeter sebepler bulunmazsa askerî mahkeme itirazı reddeder.

Red kararı suçtan zarar görene; eğer itiraz nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri tarafından yapılmış ise bu makama tebliğ olunur ve ayrıca askerî savcıya ve sanığa bildirilir.

İtiraz reddedildikten sonra kamu dâvası ancak yeni olaylara ve yeni delillere dayanılarak açılabilir.

İtirazın kabulü

MADDE 110. — Askerî mahkeme, itirazın yerinde ve haklı olduğuna kanaat getirirse, sanık hakkında kamu dâvası açılmasının gerekli olduğuna karar verir ve evrakı yetkili askerî savcıya gönderir.

Bu karar üzerine askerî savcı soruşturma yapmaksızın iddianame ile kamu dâvasını açar.

Millî Savunma Bakanının askerî savcıya emir vermesi

MADDE 111. — Askerî savcı tarafından verilip süresi içinde itiraz edilmiyen veya itiraz edilip de süresi içinde itiraz edilmediğinden veya sebep gösterilmediğinden hakkındaki itiraz reddolunmuş bulunan kovuşturmaya mahal olmadığına ve soruşturmanın geçici olarak tatiline dair kararlar üzerine, Millî Savunma Bakanı soruşturmaya devam edilmesi veya kamu dâvası açılması hususlarında askerî savcıya emir verebilir.

Kamu dâvasının açılması hususunda verilecek emir üzerine askerî savcı, soruşturma yapmaksızın iddianame ile kamu dâvasını açar.

Dosyanın yetkili makama gönderilmesi

MADDE 112. — Askerî savcı, işin nezdinde bulunduğu askerî mahkemenin görev ve yetkisi dışında olduğunu görürse dosyanın yetkili veya görevli makama gönderilmesine karar verir.

Bu karara karşı sanık ve suçtan zarar gören ile nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri 15 gün içinde itiraz edebilir.

Bu itiraz hakkında 107, 108 ve 109 ncu madde hükümleri uygulanır.

Yeni bir suçtan dolayı soruşturmanın tatili ve yeniden başlanabilmesi

MADDE 113. — Sanığa yargılama sonunda verilecek cezanın; sanığın diğer bir suçtan dolayı kesin hükümlü olduğu veya diğer bir suçtan hükümlü olacağı cezaya etkisi yoksa, askerî savcı, kamu dâvasının açılmasından vazgeçip soruşturmanın geçici olarak tatiline karar verebilir.

Tatil kararı, evvelce kesin hükümlülükten dolayı verilmiş ve bu ceza düşmüş veya değiştirilmiş ve zamanaşımı süresi de geçmemiş ise yeniden soruşturmaya başlanır.

Tatil kararı, işlenen bir suçtan dolayı verilecek ceza göz önünde tutularak verilmiş ve fakat bu cezaya hükmedilmemiş ve zamanaşımı süresi de geçmemiş olursa aynı hüküm uygulanır.

Kamu dâvasının açılması

MADDE 114. — Askerî savcı, yapılan hazırlık soruşturması sonunda kamu dâvası açılmasını haklı göstermeye yetecek sebepler bulunursa bir iddianame ile askerî mahkemede dâvayı açar.

Iddianame

MADDE 115. — İddianame, sanığın kimliğini, suç teşkil eden eylemin neden ibaret bulunduğunu ve kanuni unsurları ile delillerini, uygulanması istenen kanun maddelerini ve varsa Hazine zararını ve duruşmanın hangi askerî mahkemede yapılacağını gösterir.

İddianameye itiraz olunamaz.

İKİNCİ BÖLÜM**Duruşma hazırlığı***Duruşma gününün ve subay üyenin tesbiti*

MADDE 116. — Duruşmanın yapılacağı günün tâyini ve subay üyenin tesbit edilip, yazılı olarak bağlı olduğu askerî birlik komutanı veya askerî kurum âmiri aracılığı ile çağrılması askerî mahkeme kıdemli askerî hâkimi tarafından yapılır.

Ağır cezalı veya genel ahlâka aykırı olan suçlar ile tutuklu işlerin dâvaları önce görülür.

Çağrı - tebliğ ve sübut araçları

MADDE 117. — Askerî savcı tâyin olunan duruşma günü için gerekli hazırlıkları yapar, davetiyeleri gönderir ve suçun sübutuna yarıyacak eşyayı mahkemeye verir. Tanık ve bilirkişilerin çağrılmaları ve getirilmeleri, birinci kısmın yedi ve sekizinci bölüm hükümlerine göre yapılır.

Sanık veya tanık yahut bilirkişinin çok olmasından veya sanığın sorgusunun uzaması ihtimalinden dolayı duruşmanın bir günde bitmiyeceği anlaşılırsa, askerî mahkeme kıdemli askerî hâkimi tanıklarla bilirkişilerin hepsini veya bir kısmını sonraki duruşmaya çağırabilir.

İddianamenin sanığa tebliği

MADDE 118. — İddianame sanığa dâvetiye ile birlikte verilir.

İddianamenin asker kişilere usulen tebliği sırasında kendilerinin savunma amacı ile bir istemleri varsa vaktinde bildirmeleri gereği de hatırlatılır.

Bu maddeye göre tebliğ yapılıncaya kamu dâvası açılmış olur.

Tutuklu olan ve olmıyan sanıkların çağrılması

MADDE 119. — Sanık olan asker kişiler, tâyin olunan zamanlarda 81 nci maddeye göre askerî mahkemeye getirilirler.

Asker kişilerden başka tutuklu olmıyan sanıklara tebliğ olunacak davetiyeye özürsüz gelmediği takdirde tutuklanacağı veya zorla getirileceği yazılır.

Tutuklu olan sanıklar 81 nci maddenin 2 nci fıkrası hükmüne göre çağırılırlar.

Bu hallerde 135 nci madde hükmü saklıdır.

Savaş halinde bütün sanıklar zorla getirilebilirler.

Tebliğ ile duruşma günü arasındaki süre

MADDE 120. — İddianamenin tebliği ile duruşma günü arasında en aşağı bir hafta geçmelidir.

Sanık uygun görürse bu süre azaltılabilir.

Bu süreye uyulmamış ise iddianamenin okunmasından önce sanık duruşmanın tehir veya talikini isteyebilir.

Savaş halinde bu fıkralar hükümleri uygulanmayabilir.

Müdafiin çağırılması

MADDE 121. — Müdafi, gerek askerî mahkemece tutulmuş olsun, gerekse sanık tarafından seçilip de askerî mahkemeye bildirilmiş bulunsun sanık ile birlikte çağırılır.

Sanığın savunma delillerinin toplanması istemi

MADDE 122. — Sanık, duruşmaya tanık veya bilirkişi çağırılmasını veyahut diğer savunma delillerinin toplanmasını isterse bu delillerin ilgili bulunduğu vâkıalar gösterilmek şartı ile duruşma gününden beş gün evvel bu konudaki dilekçesini askerî mahkemeye verir.

Er ve erbaşların bu istemleri en yakın âmir tarafından düzenlenecek bir tutanakla tesbit edilir.

Askerî mahkeme kıdemli askerî hâkiminin bu istemlere ilişkin kararları hemen sanığa tebliğ olunur.

Sanığın kabul olunan istemleri askerî savcıya da bildirilir.

Sanığın tanık ve bilirkişiyi doğrudan doğruya çağırması veya birlikte getirmesi

MADDE 123. — Tanık ve bilirkişi çağırılması hakkındaki istemi reddolunan sanık, yol giderleri ile kaybedeceği vakit için tarifeye göre verilmesi gerekli tazminatı mahkeme kalemine depo etmek şartı ile bu kimseleri doğrudan doğruya çağırabileceği gibi önceden bir istemde bulunmasa da kendisi birlikte getirebilir.

Yukarıki fıkra uyarınca mahkemece çağırılan kimse, yol gideri ile vakit kaybı tazminatı dâvctiyenin tebliği sırasında kendisine verilir veya bu paraların mahkeme kalemine depo edildiği kendisine bildirilirse, duruşmada hazır bulunmak zorundadır.

Çağırılan kimsenin sözleri duruşma sırasında işin aydınlanmasına yararsa, mahkeme istem halinde yukarıdaki fıkrada yazılı gider ve tazminatın Devlet Hazinesinden verilmesine karar verir.

Kıdemli hâkimin delil toplaması

MADDE 124. — Askerî mahkeme kıdemli askerî hâkimi de kendiliğinden tanık ve bilirkişilerin çağırılmasına ve başkaca sübut delillerinin toplanmasına karar verebilir.

Çağırılan tanık ve bilirkişilerin sanığa ve askerî savcıya bildirilmesi

MADDE 125. — Sanık, doğrudan doğruya çağıracağı veya duruşmaya birlikte getireceği tanık ve bilirkişilerin ad ve soyadları ile konut ve ikametgâhlarını zamanında askerî savcıya bildirir.

Askerî savcı da iddianamede gösterilen veya sanığın istemi üzerine çağırılan tanık ve bilirkişiden başka gerek askerî mahkeme kıdemli askerî hâkiminin kararı ve gerekse kendiliğinden başka kimseleri çağırtaacak ise bunların isimleri ile konut veya ikametgâhlarını sanığa zamanında bildirir.

Naip veya istinabe yolu ile dinlenilme

MADDE 126. — Hastalık, sakatlık veya önüne geçilmesi mümkün olmayan başka bir sebeple, bir tanık veya bilirkişinin uzun veya belli olmayan bir süre için duruşmada hazır bulunmasının kabil olamayacağı anlaşılırsa, askerî mahkeme bir naip tarafından veya istinabe yolu ile onun dinlenmesine karar verebilir. Naip, askerî hâkimlerden olur. Yemin verilmesi gereken hususlarda tanık veya bilirkişi yeminle dinlenir.

Bu hüküm konutlarının uzak bulunmasından ötürü çağırılmaları zor olan tanık ve bilirkişinin dinlenmesinde de uygulanabilir.

Tanık ve bilirkişinin dinleneceği günün bildirilmesi, yeniden keşif ve muayene, iddianamenin geri alınması

MADDE 127. — İşin gecikmesine sebep olmayacaksa tanık ve bilirkişinin dinlenmesi için tâyin edilen gün askerî savcıya, sanığa ve müdafiyeye bildirilir. Bunların, dinlenme sırasında hazır bulunmaları şart değildir. Düzenlenen tutanak askerî savcıya ve müdafiyeye gösterilir.

Tutuklu olan sanık, ancak, tutuklu bulunduğu yerdeki askerî mahkeme binası içinde yapılacak bu nevi işlerde hazır bulunmayı isteyebilir.

Duruşmanın hazırlanması için yeniden keşif ve muayeneye ihtiyaç görüldüğü takdirde aynı suretle işlem yapılır.

Yeni haller ve sebepler çıktığında askerî savcı duruşma başlamadan evvel sanık lehine olarak iddianamesini değiştirebilir veya geri alabilir.

Böyle bir halde soruşturmaya ait hükümler uygulanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Duruşma usulü

Duruşma

MADDE 128. — Duruşmada, hükme katılacaklar ile askerî savcı ve tutanak kâtibinin hazır bulunmaları şarttır.

Duruşma ara verilmeksizin yapılır.

Birden çok askerî savcı, müdafî ve tutanak kâtibinin duruşmaya katılması

MADDE 129. — Birden çok askerî savcı veya askerî savcı ve yardımcısı ile tutanak kâtibi ve müdafî aynı zamanda duruşmaya katılabilecekleri gibi değişme suretiyle de işi aralarında bölebilirler.

Tehir ve tâlik istemi ve kararlar

MADDE 130. — Duruşmanın tehirine veya tâlikine dair istemlere askerî mahkeme karar verir. 88 nci maddede yazılı hal dışında müdafîin engeli olması, tehir ve tâlik isteminde bulunmak için sanığa bir hak vermez.

120 nci maddede yazılı süreye uyulmamış ise askerî mahkeme kıdemli askerî hâkimi duruşmanın tehir veya tâlikini istemeye hakkı olduğunu sanığa bildirir.

Tehir süresi ve duruşmanın tekrarı

MADDE 131. — Tehir olunan duruşmaya, zorunluk olmadıkça sekiz günden fazla ara verilmez.

Tehir süresi sekiz günü geçtiği veya 130 ncu maddeye göre duruşma tâlik olunduğu veyahut askerî mahkeme kurulu arasında kısmen veya tamamen değişiklik olduğu takdirde eski duruşma tutanaklarının okunması yolu ile duruşma tekrarlanır.

Askerî mahkemenin vereceği tutukluluk kararı

MADDE 132. — Askerî mahkeme duruşmanın tehir veya tâliki halinde veya hüküm ile birlikte 71 nci maddede yazılı hallerde tutuklama kararı verebilir.

Sanığın gelmemesi

MADDE 133. — Askerî mahkemeye gelmiyen sanık hakkında duruşma yapılamaz.

Gelmemenin haklı sebeplere dayandığı ispatlanamaz ise, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde 119 ncu maddenin ikinci fıkrasında yazılı sanıklar hakkında, zorla getirilme veya tutukluluk kararı verilebilir.

Duruşma sırasında sanığın savuşması

MADDE 134. — Sanık duruşmanın devamı süresince hazır bulunur. Ağır cezalı işlerde askeri mahkemece savuşmanın önüne geçmek için gerekli tedbirler alınır ve duruşmanın 24 saati geçmiyen tehiri hallerinde sanığın en çok bu süre kadar göz altında tutulmasına karar verilebilir.

Sanık gelmese de duruşma yapılabilecek haller

MADDE 135. — İddianamede yazılı olan suç, gerek yalnız ve gerekse birlikte olarak, para cezası ile hafif hapsi veya zoralımı gerektirirse sanık gelmese de duruşma yapılabilir.

Bu gibi hallerde sanığa gönderilecek davetiyede ve askerî kişiler için 118 nci madde gereğince yapılacak tebliğlerden kendisi gelmese de duruşmanın yapılabileceği yazılır.

Sanığın duruşmadan vâreste tutulması

MADDE 136. — Ağır cezalı işler dışında, sanık bulunduğu yerin uzaklığından dolayı rızası ile duruşmada hazır bulunmak zorunluğundan vâreste tutulabilir.

Sanığın bu istemi hakkında askerî mahkemece karar verilir.

Bu takdirde sanık mahkemece iddia hakkında sorguya çekilmemiş ise dâvaya esas olan vakıalar üzerine, istinabe suretiyle sorguya çekilir.

Sorguya ait tutanak duruşma sırasında okunur.

Askerî mahkemece sanığın bizzat hazır bulunmasına veya gecikmesinde sakınca umulan hallerde zorla getirilmesine her zaman karar verilebilir.

Sanık bulunmaksızın duruşma yapılabilecek olan dâvalarda sanığın müdafisi göndermeye yetkisi vardır.

Ağır cezalı işlerde sanığın duruşmada sorgusu yapılmış ve sanık bundan sonraki duruşmaların, yokluğunda yapılmasını istemiş ise askerî mahkemece duruşmanın yokluğunda yapılmasına karar verilebilir.

Dâvaların birleştirilmesi ve ayrılması

MADDE 137. — Askerî mahkeme, bakmakta olduğu birden çok dâva arasında bağlılık görürse, bu bağlılık 18 nci maddede gösterilen şekilde olmasa da birlikte bakmak ve hükmolünmek üzere bu dâvaların birleştirilmesine karar verebilir.

Birleştirilen dâvalar hakkında her zaman ayrılma kararı verilebilir.

Duruşmanın açıklığı

MADDE 138. — Askerî mahkemelerde duruşma her zaman açıktır. Ancak genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına askerî mahkeme karar verebilir.

Duruşmanın kapalı yapılması kararı ve sebepleriyle hüküm açık olarak tefhim edilir.

Açıklığın kaldırılması hakkındaki duruşmanın kapalılığı

MADDE 139. — Yukardaki maddede gösterilen hallerde duruşma açıklığının kaldırılması istemine dair yapılacak olan duruşma, istem üzerine veya askerî mahkemece uygun görülürse kapalı yapılır.

Kapalılık sebeplerinin açıklanmaması için uyarma

MADDE 140. — Duruşmanın kapalı yapılmasını gerektiren sebeplerin açığa vurulmaması hususunda, askerî mahkeme başkanı askerî mahkeme nede bulunması zorunlu olanları uyarır.

Sanığın astı olanların duruşmada bulunmaması

MADDE 141. — Duruşmada askerî kişilerden, sanığın astı olanlar dinleyici olarak bulunamazlar. Sanıklar birden çok ise en büyüğünün rütbe ve kıdemi esas alınır.

Suçtan zarar gören asker kişi, rütbesi ne olursa olsun, duruşmada hazır bulunabilir. Ancak, askerî mahkeme disiplin sebeplerinden dolayı bu kimseyi de duruşma salonundan çıkarabilir.

Yayım yasağı

MADDE 142. — Kapalı yapılan yargılamanın yayımlanması yasaktır.

Açık yapılan yargılamaların yayımı; millî güvenliği veya genel ahlâkı korumak, kişilerin hayiyet, şeref ve haklarına tecavüzü, suç işlemeye kışkırtmayı, suçsuz kişilerin suçlu duruma düşmesini veya gerçek suçluların kurtarılmasını önlemek için askerî mahkemenin kararı ile yasaklanabilir.

Bu konuda verilecek karar açık olarak tefhim edilir.

Yasağa aykırı olarak hareket edenler hakkında Basın Kanunu hükümleri uygulanır.

Duruşmanın inzıbatı

MADDE 143. — Duruşmanın inzıbatını sağla nak askerî mahkeme başkanına aittir.

Duruşmanın inzıbatını bozan her kişiyi, askerî mahkeme başkanı duruşma salonundan çıkartır.

Mahkemeye karşı uygun olmıyan bir söz veya harekette bulunan kişi hakkında askerî mahkemece tutuklama kararı verilir ve bu kişi 24 saat içinde sorguya çekilerek inzıbatı nitelikte olmak üzere yedi güne kadar hafif hapis veya elli liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılır. Bu kararlar kesindir.

Bir kimse askerî mahkemede duruşma sırasında bir suç işlerse askerî mahkeme, olayı tesbit eder ve bu hususta düzenliyeceği tutanağı yetkili makama gönderir. 71 nci maddeye giren hallerde askerî mahkeme o kişinin tutuklanmasına da karar verebilir.

Duruşmanın yönetimi

MADDE 144. — Duruşmayı askerî mahkeme kurulundaki en kıdemli askerî hâkim yönetir. Bu hâkimin görevini yapmasına kanuni engeller çıkarsa kendisinden sonra gelen askerî hâkimler kıdemlerine göre bu görevi yaparlar.

Duruşmada ilgili olanlardan biri, duruşmanın yönetimine ilişkin kıdemli askerî hâkim tarafından alınan bir tedbirin yerinde olmadığını ileri sürerse, askerî mahkeme bu konuda karar verir.

Tanık ve bilirkişilere soru sorulması

MADDE 145. — Askerî savcı ve sanık tarafından gösterilen tanıklarla bilirkişilerin dinlenmelerini ve bunlara soru sormayı mahkeme üyelerinden biri veya askerî savcı veya müdafî isterlerse, bunların soru sormasına izin verilir.

Gerekli olmayan ve dâva ile ilgili bulunmayan soruları duruşmayı yöneten askerî hâkim yasaklayabilir.

Bir sorunun sorulmasının gerekli bulunup bulunmadığında kararsızlık olursa, askerî mahkeme bu hususta karar verir.

Duruşmanın başlaması

MADDE 146. — Duruşmaya sanık, müdafî, tanık ve bilirkişilerin yoklaması ile başlanır. Daha sonra sanığa, mahkeme kurulu tanıtılıp dâvaya bakmalarına engel halleri hakkında bir istemi bulunup bulunmadığını sorar.

Bu işlemden sonra tanıklar ve bilirkişiler duruşma salonundan çıkarılırlar. Sanığın kimliği tesbit edildikten sonra askerî savcı tarafından iddianame okunur. Bundan sonra 83 ncü madde gereğince sanığın sorgusu yapılır.

Delillerin ikamesi

MADDE 147. — Sanığın sorguya çekilmesinden sonra delillerin ikamesine başlanır.

Bir delilin iradî hususundaki istemin reddi söz konusu olur veya bâzı delillerin iradına izin verilmesi duruşmanın tehir veya tâlikini gerektirirse askerî mahkeme bu hususta bir karar verir.

Askerî mahkeme istem üzerine veya kendiliğinden tanık veya bilirkişi çağrılmasını ve başka sübut sebeplerinin hazırlanmasını ve iradî emredebilir. Bu konularda 126 ve 127 nci maddelerin hükümleri uygulanır.

Delillerden vazgeçilmesi ve delillerin reddi

MADDE 148. — Askerî savcı ile sanık birleşirlerse, askerî mahkeme her hangi bir delilden vazgeçebilir. Eğer delillerden birinin önemsiz olduğuna askerî mahkemece karar verilir veya sanık lehine evvelce sabit olmuş bir duruma ilişkin olursa, askerî mahkeme bu delili reddedebilir. Bu husustaki karar gerekçesiyle tutanağa geçirilir.

59 - 65 nci maddeler hükümleri askerî mahkemelerde de uygulanır.

Delil ve vakıanın geç iradedilmesi

MADDE 149. — Delilin veya ispat olunacak vâkıanın geç iradedilmesi, ikamesi isteminin reddine sebep olmaz.

Bununla beraber tanıkların ve bilirkişinin isimleri hasıma geç tebliğ edilmiş ve ispat edilecek olay hasım tarafından izahatta bulunmaya vakit elverişli olmayacak derecede geç bildirilmiş ise, hasım tarafı, delillerin ikamesi sona ermeden önce bilgi edinmek üzere duruşmanın tehir veya tâlikini isteyebilir.

Askerî mahkemece çağrılacak tanıklar ve bilirkişi hakkında askerî savcı ve sanığın aynı hakkı vardır.

Sorguda sanığın dışarı çıkarılabilmesi

MADDE 150. — Askerî mahkeme suç ortağının veya tanığın, sanığın yüzüne karşı gerçeği söyleyemeyeceğinden şüphe ederse, bunların sorguları veya dinlenilmeleri sırasında sanığı dışarı çıkarabilir.

Sanık tekrar askerî mahkemeye getirildiği zaman yokluğunda geçen söz ve işlerin esası noktaları kendisine bildirilir. Sanık mahkemenin sükûnetini bozduğundan dolayı dışarı çıkarılmış ise yine bu hüküm uygulanır.

Tanıkların ve bilirkişilerin mahkemeden uzaklaşmaları

MADDE 151. — Tanık ve bilirkişi dinlendikten sonra, ancak duruşmayı yöneten askerî hâkimin izni ile askerî mahkemeden çıkabilirler. Bunun için önce askerî savcıya ve sanığa sorulur.

Duruşma sırasında okunacak sübut sebepleri

MADDE 152. — Sübut sebepleri olarak kullanılacak senetler ve diğer evrak duruşma sırasında okutturulur.

Evvelce verilmiş olan hükümlülük ilâmları ile adlî sicil özetleri, şahsi durum sicilleri, plân ve keşfe ait tutanaklar hakkında da aynı hüküm uygulanır.

Delilin bir tanık olması

MADDE 153. — Bir vâkıanın delili yalnız bir tanığın bilgi ve görgüsünden ibaret ise bu tanık duruşmada dinlenir.

Tanığın evvelce alınmış ifadesinin okunması sözlü tanıklık yerine geçmez.

Tutanağın okunması ile yetinme

MADDE 154. — Bir tanık veya bilirkişi veya sanığın suç ortaklarından biri ölmüş veya akıl hastalığına tutulmuş veya konutu bulunamamış olursa evvelce alınmış ifadesinin okunması ile yetinilebilir.

Sanığın evvelce hükümlü olan suç ortağı hakkında da bu hüküm uygulanır.

İfadeler 100 nci maddenin 2 ve 4 nci fıkraları ve 126 ile 127 nci maddelerin hükümleri dairesinde alınmış veya böyle olmayıp da yine okunması askerî savcı veya sanık tarafından istenmiş ise bu ifadeler de okunabilir.

Evvelki ifadelerin bu suretle okunması ancak, askerî mahkemenin kararı ile olur. Bu kararı gerektiren sebeplerle, ifadeleri alınmış olanların evvelce yeminli dinlenip dinlenmedikleri tutanağa geçirilir. Bu hükümler tanık ve bilirkişinin yeniden dinlenmesi halinde yeminin lüzumuna dair olan hükümleri değiştiremez.

Duruşmadan önce dinlenip de ilk defa duruşma esnasında tanıklık etmekten çekinmek hakkını kullanan tanığın yazılı ifadesi okunmaz.

Tanık ve bilirkişinin evvelki ifadelerinin okunması

MADDE 155. — Bir tanık veya bilirkişi bir hususu hatırlıyamadığını ifade ederse bu konuda evvelce düzenlenen tutanağın o vâkıaya ait kısmı okunarak meseleyi hatırlamasına yardım edilir. Tanığın son tanıklığı ile önceki ifadesi arasında aykırılık bulunup da duruşmayı kesmeksizin başka suretle bu aykırılığın giderilmesi mümkün olmazsa, evvelce alınmış ifadesi okunabilir.

Sanığın eski ifadesinin okunması

MADDE 156. — Sanığın, askerî savcı tarafından düzenlenen tutanaktaki ifadesi ikrarına delil olmak üzere okunabilir.

Sanığın eski ifadesi ile yenisi arasında bir aykırılık görülürse ve duruşmayı kesmeksizin başka suretle bu aykırılığın giderilmesi mümkün olmazsa eski ifadesi okunabilir.

Ifadelerin okunduğunun tutanağa geçirilmesi

MADDE 157. — 155 ve 156 ncı maddelerde yazılı hallerde sanık ve askerî savcının istemi üzerine okunma, sebepleri ile beraber tutanağa geçirilir.

Raporların ve diğer evrakın okunması

MADDE 158. — Sanığın ceza sicilleri, içinde mütalâa bulunan resmî evrak, muayene ve bilirkişi raporları ile âmir ve üstlerin bir düşünceyi kapsayan beyannameleri okunur.

Bu raporlar üzerinde açıklamaya lüzum görülürse imza edenlerin ayrıca yazılı veya sözlü olarak mütalâaları alınır. Şu kadar ki, keşif ve muayeneye dair olan mütalâalar bir kurul tarafından verilmiş ise askerî mahkeme duruşma esnasında kurulun mütalâasını açıklamak görevini, üyelerinden birine verilmesini kuruldan ister.

Bir makamın uzmanlık raporu alınmış ise, açıklama için bir memuru istenebilir.

Delillere karşı ne diyeceğinin sanıktan sorulması

MADDE 159. — Tanığın ve bilirkişinin veya suç ortağının dinlenmesinden veya her hangi bir yazılı delilin okunmasından sonra, bunlara karşı sanığın bir diyeceği olup olmadığı sorulur.

Askerî savcı, dâvaya katılan, dâvacı ve sanığın iddia ve savunmaları

MADDE 160. — Delillerin ikamesi ve tartışması bittikten sonra söz dâvacıya ve dâvaya katılana, onlardan sonra da iddiasını bildirmek üzere askerî savcıya ve daha sonra da sanığa verilir.

Askerî savcı sanığa, sanık ve müdafii de savcıya cevap vermek hakkına sahiptir:

Duruşmayı yöneten askerî hâkimin müsaadesi ile dâvacı da cevap verebilir. Son söz sanığındır.

Sanık namına müdafî tarafından savunmada bulunulsa da savunmaya ekliyecek başka bir şey olup olmadığı sanığa sorulur.

Tercüman bulundurulacak haller

MADDE 161. — Sanık Türkçe bilmiyorsa bir tercüman aracılığı ile hiç olmazsa askerî savcının ve müdafîin son iddia ve savunmalarının sonuçları kendisine anlatılır.

Sağır veya dilsiz olan sanığa bunlar yazı ile, bu mümkün olmazsa işaretlerinden anlıyan bir kimse aracılığı ile bildirilir.

Duruşmanın bitmesi ve hüküm

MADDE 162. — Duruşma hükmün tefhimi ile biter.

Hüküm, sanığın beraatine veya hükümlülüğüne veya duruşmanın tatiline veya dâvanın düşmesine veyahut ceza kanunları ile diğer kanunlarda belirtilen kararlardan birine dair olur.

Askerî mahkeme, kovuşturulması şikâyete bağlı suçlarda kanuni süresi geçmiyen bir şikâyet yapılmamış veya kamu dâvasının açılması önce izne veya karar alınmasına bağlı suçlarda, izin veya karar alınmamış olursa veya sanığın akıl hastalığına tutulduğu veya gaip olduğu anlaşılırsa, duruşmanın tatiline kovuşturulması şikâyete bağlı suçlarda, suçtan zarar gören kişi şikâyetten vazgeçmiş veya kanuni süresi geçtikten sonra şikâyet yapılmış ise veya sanık ölmüş veya hut suç genel affa veya zaman aşımına uğramış ise dâvanın düşmesine karar verir.

Delillerin değerlendirilmesi

MADDE 163. — Askerî mahkeme irad ve ikame olunan delilleri, duruşmada edineceği kanıya göre değerlendirir.

Hukuk mahkemelerini ilgilendiren konularda yapılacak işlem

MADDE 164. — Bir eylemin suç olup olmaması hukuk mahkemelerinde çözümlenmesi gereken bir konuya bağlı ise, askerî mahkeme bu konuda da bu kanundaki usul ve deliller hakkında uygulanan kurallara göre karar verir.

Bununla beraber, mahkeme duruşmayı tâlik ve hukuk dâvası açılması için ilgililere bir mehil verebilir. Bu konu hakkında hukuk mahkemesinde açılmış bir dâva varsa bu hususta bir hüküm çıkmasını da bekleyebilir.

Askeî mahkemelerde duruşma sırasında suçtan zarar görenler ile sanıkların yaşlarında, ceza hükümleri bakımından gerekli görülecek düzeltmelerin de Nüfus Kanunundaki usule göre yapılması askerî mahkemeye aittir. Bu hususta verilecek karar esas hükümle birlikte temyiz olunabilir.

Hükümün konusu ve eylemin değerlendirilmesi

MADDE 165. — Hükümün konusu, duruşmanın sonucuna göre iddianamede gösterilen eylemden ibarettir. Eylemin değerlendirilmesinde, askerî mahkeme; iddianame, iddia ve savunmalar ile bağlı değildir.

Suçun mahiyet ve niteliğinde değişme

MADDE 166. — Sanık, suçun hukukî mahiyetinin değişmesinden önce haber verilip de savunmasını yapabilecek bir halde bulundurulmadıkça iddianamede kanuni unsurları ile gösterilen suçla ilişkin kanun hükmünden başkası ile mahkûm edilemez.

Cezanın artırılmasını gerektirecek sebeplerin ilk defa duruşmada ileri sürülmesi halinde de aynı hüküm uygulanır.

Askerî mahkeme istem üzerine veya kendiliğinden bu değişikliklerden dolayı iddia ve savunmanın yeterlikle hazırlanabilmesi için duruşmayı tehir ve tâlik edebilir.

Sanık savunmasını yeterlikle hazırlıyamadığından bahisle, kendisini iddianamede yazılı suçtan daha ağır bir madde hükmünün uygulanmasını gerektiren veya ikinci fıkrada gösterilen mahiyette ileri sürülen, yeni hallerin varlığını bildirerek itirazda bulunursa, askerî mahkeme sanığın istemi üzerine duruşmanın başka bir güne tehir ve tâlikine karar verir.

Duruşmada sanığın yeni bir suçunun meydana çıkması

MADDE 167. — Sanığın, iddianamede yazılı suçtan başka bir suç işlemiş olduğu duruşmada meydana çıkarsa; askerî savcının istemi ve sanığın rızası üzerine her ikisi birlikte hükmolunmak üzere bu suç, duruşması yapılmakta olan suçla birleştirilebilir.

Yeni suç ağır cezalı işlerden veya askerî mahkemenin yetkisi dışında bulunursa bu hüküm uygulanmaz.

Kararların görüşülmesi ve oyların toplanması

MADDE 168. — Karar görüşmelerinin yönetimi, çözümlenecek konuların düzenlenmesi ve oyların toplanması duruşmayı yöneten askerî hâkim tarafından yapılır.

Oylamaya katılma zorunluğu

MADDE 169. — Askerî mahkeme başkan ve üyelerinden hiçbiri her hangi bir konu üzerinde azınlıkta kaldığını ileri sürerek oylamaya katılmaktan çekinemez.

Hüküm ve kararlarda gerekli oy sayısı

MADDE 170. — Askerî mahkemelerde hüküm ve kararlar oy birliği veya oy çokluğu ile veri-

li. Muhalefe sebeplerinin tutanakta gösterilmesi gereklidir. Oylar dağılırsa sanığın en çok aleyhine olan oy, çoğunluk elde edilinceye kadar kendisine en yakın olan oya tabi olur.

Oy sırası

MADDE 171. — Oylar, en küçük rütbeden başlayıp rütbe ve kıdem sırası ile verilir. Duruşmayı yöneten hâkim oyunu en son kullanır.

Görüşmeye katılacak olanlar

MADDE 172. — Görüşmede ve oy vermede hükme katılacak askerî mahkeme üyelerinden başkası bulunamaz.

Askerî mahkeme nezdinde staj yapanlar başkanın müsaadesi ile bulunabilirler.

Hükmün gerekçesinde gösterilmesi gereken hususlar

MADDE 173. — Sanık mahkûm olursa, hükmün gerekçesinde mahkemece suçun kanuni unsurları olarak sabit ve gerçekleşmiş sayılan vakalar gösterilir. Eğer delil başka vakalardan çıkarılmış ise bunlar da hükmünde gösterilir.

Bundan başka hükümlülüğe dair hükmün gerekçesi Ceza Kanununun uygulanan maddesini ve ceza miktarının tâyinine askerî mahkemeyi götüren halleri kapsar.

Ceza Kanununun genel olarak daha hafif bir cezanın uygulanmasını, hafifletici bir halin varlığına bağlı kılmış ise bu sebeplerin kabul veya reddolunması halinde hükmün gerekçesinde bunlar da gösterilir.

Beraet halinde, hükmün gerekçesi sanığa isnad olunan suçu işlediğinin sabit olmamasından mı yoksa sabit ve gerçekleşmiş sayılan eylemin kanunda bir mahkûmiyeti gerektirmediğinden mi beraetine hükmolüdüğü gösterilir.

Hükmün ne suretle tefhim olunacağı

MADDE 174. — Hükmün tefhimi, duruşmanın sonunda ve nihayet duruşmanın bitmesinden itibaren bir hafta içinde, hüküm fıkrasının okunması ve gerekçesinin bildirilmesi suretiyle olur.

Hüküm fıkrasının okunması her halde gerekçenin bildirilmesinden evvel olur. Hüküm fıkrası ayakta dinlenir.

Hükmün tefhimi geri bırakılmışsa gerekçesi tefhimden evvel yazılır.

Hükmün tefhiminden sonra duruşmayı yöneten askerî hâkim hazır bulunan sanığa, varsa kanun yollarını ve usullerini anlatır. Sanık hazır bulunmaksızın tefhim olunan hükümler usulen sanığa tebliğ olunur.

Yetkisizlik veya görevsizlik kararı verilmeyen haller

MADDE 175. — Askerî mahkemece, dâvanın yetkili olmıyan bir askerî savcı tarafından açılmış olması veya sanığa aynı eylemden dolayı disiplin âmirlerince ceza verilmiş bulunması sebepleriyle yetkisizlik veya görevsizlik kararı veremez.

Görevsizlik ve yetkisizlik kararı

MADDE 176. — Duruşma sırasında sanığın veya suçun askerî yargıya tabi olmadığı anlaşılırsa askerî mahkeme görevsizlik kararı verir.

Sanığın rütbesi veya sınıfı uygun değilse yetkisizlik kararı verilir.

Bu kararlar temyiz olunabilirler ve iddianamenin bütün sonuçlarını meydana getirerek aynı şartlara tabi olurlar.

Duruşma tutanağı ve kapsıyacağı hususlar

MADDE 177. — Duruşma için bir tutanak düzenlenir. Bu tutanak duruşmayı yöneten askerî hâkim ile tutanak kâtibi tarafından, duruşmayı yöneten askerî hâkimin engeli varsa kuruldaki diğer askerî hâkim tarafından imzalanır.

Duruşma tutanağı :

- A) Duruşmanın yapıldığı yeri ve tarihini,
- B) Askerî mahkeme kurulunun, askerî savcının, tutanak kâtibinin ve varsa tercümanın ad ve soyadlarını,
- C) İdidanamede nitelendirildiği gibi suçun ne olduğunu,
- D) Sanıkların, müdafilerin, dâvacıların ve dâvaya katılanların, vekillerinin ve kanuni mümessillerinin ad ve soyadlarını,
- E) Duruşmanın açık mı veya gerekçesinin beyanı ile kapalı mı yapıldığını, kapsar.

Tutanağa yazılacak diğer noktalar

MADDE 178. — Tutanak, duruşmada geçen iddia ve beyanları ve sanığın sorgu ve savunmasını ve dinlenen tanık ve bilirkişilerin ad ve soyadlarını, yaşlarını ve yerlerini ve sanıkla olan ilişikliklerini, yeminli veya yeminsiz dinlendiklerini ve bunların evvelce bir hâkim tarafından alınmış ifadeleri yoksa ağızlarından çıktığı gibi dâvayı aydınlatmaya yarayan sözlerini ve eğer hâkim tarafından alınmış ifadeleri olup da duruşmadaki sözleri evvelkini tekrardan ibaret ise bu durumun kaydı ile yetinilerek ancak sonraki sözleri öncekinden farklı olduğunda, bunların neler olduğunu ve birbiri ile nasıl uzlaştırıldığını ve eğer uzlaştırılamamış ise bu hususu ve duruşmada okunan evrak ve belgelerin neler olduğunu ve tarihlerini ve sanığın dinlenen tanık veyahut bilirkişilerin ifadelerine ve okunan evrak ve belgelere ve suç eşyasına nasıl cevaplar verdiğini, kısacası, duruşmada geçen bütün vakaları ve arada verilen kararları ve en son hüküm fıkrasını kapsar; ve duruşmada yargılama usulünün esaslı kurallarına uyulduğunu da açıkça gösterir.

Tutanağın ispat kuvveti

MADDE 179. — Duruşmanın nasıl yapılacağı hakkındaki kanuni kurallara uyulup uyulmadığı ancak, tutanakla ispat olunabilir. Tutanağın bu kısımlarına karşı yalnız sahtelik iddiası ileri sürülebilir.

Hüküm fıkrası

MADDE 180. — Hükümün gerekçesi tamamıyla tutanağa yazılmamış ise tefhimden itibaren yedi gün içinde yazılarak dâva dosyasına konulur.

Hüküm ve kararlar buna katılan askerî mahkeme kuruluna dâhil olanlar tarafından imza edilir. Hükümün aslının yazılmasında askerî mahkeme kuruluna dâhil olanlardan biri imza edemeyecek durumda ise engelin sebebi duruşma hâkimi veya diğer askerî hâkim üye tarafından hükümün altına yazılır.

Hüküm fıkrası, oturumun tarihini ve bu oturumda bulunan askerî mahkeme kuruluna dâhil olanların ve askerî savcı ile tutanak kâtibinin ad ve soyadlarını da gösterir.

Hükümlerin ikinci nüshaları ve özetleri duruşma hâkimi veya diğer askerî hâkim üye ve tutanak kâtibi tarafından imza edilerek askerî mahkemenin mühürü ile mühürlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Gaiplerin yargılanmaları

Gaibin tanımı

MADDE 181. — Konutu bilinmeyen veya yabancı memlekette oturup da askerî mahkemeye getirilmesi mümkün olmayıp veya bu suretle çağrılmasının sonuç vermeyeceği kuvvetle anlaşılan sanık gaip sayılır.

Gaip hakkında duruşma açılması

MADDE 182. — Bir gaibin aleyhinde soruşturmaya konu teşkil eden suç, para cezasını veya zorahımı yahut her ikisini gerektirirse duruşma açılabilir.

İlân yolu ile yapılacak tebliğ

MADDE 183. — Tebliğat Kanununa göre ilân yolu ile yapılacak tebliğ evrakında sanığın adı ve soyadı, yaşı, işi ve belli ise ikametgâhı ve konutu, isnadolunan suç ve duruşma günü ile saati açıklanır. Bundan başka sanık özürü olmaksızın hazır bulunmazsa, duruşmanın yokluğunda yapılacağı ihtarı da eklenir.

Sanık adına duruşmaya kabul edilecek kimseler

MADDE 184. — Sanık adına bir müdafî duruşmaya gelebilir. Sanığın yakınlarından bir kimse de kendisinden vekâletname aranmaksızın onu temsil etmek üzere kabul edilir.

Sanık adına kanun yollarına başvurma

MADDE 185. — 184 nci maddede gösterilen kimseler sanık için açık bulunan kanun yollarına başvurabilirler.

Belirli malların haczi

MADDE 186. — Sanığın, hükmolunabilecek para cezasının en yüksek derecesine yetecek kadar belirli malları, gerekirse askerî mahkeme tarafından haczolunabilir. Bu haciz hakkında İcra ve İflâs Kanunu hükümleri uygulanır.

Haczi gerektiren sebepler kalmazsa haciz kaldırılır.

Genel haciz

MADDE 187. — Yukardaki maddeye göre haciz kabil olmaz veya haczolunacak mal yetmezse, sanığın Türkiye'de elde edilebilecek bütün malları haczolunabilir. Bu karar Resmî Gazete ile ve askerî mahkeme uygun görürse diğer gazetelerle ilân edilir.

Haciz kararının Resmî Gazete ile birinci ilânından sonra sanığın haczedilen mallar üzerindeki temlik tasarrufları, Devlet Hazinesi hakkında hükümsüzdür.

Genel haczi gerektiren sebepler kalkar veya 186 nci madde gereğince bir malın haczi suretiyle Hazinesinin hukuku sağlanırsa, genel haciz kaldırılır.

Haczin konduğu hangi gazeteler ile ilân edilmiş ise kaldırıldığı da o gazeteler ile ilân edilir.

Gaip hakkında duruşma

MADDE 188. — Gaip hakkında 182 nci madde hükmü dışında kamu dâvası açılmaz. Hazırlık soruşturması ile yetinilir ve deliller toplanır. Sanığın gaip olması, müdafî kabulüne engel değil-

dir. Sanığın kanuni yakınları da ona müdafii tutmak hakkına sahiptir. Tanıklar ve bilirkişi yeminle dinlenir. Askerî Ceza Kanununun 78 nci maddesinde yazılı eylemleri işleyenlerin yokluklarında kamu dâvası açılarak sanığın bütün mallarına el konmasına ve hazine hükmolunur.

Soruşturma işlerinden gaibe haber verilip verilmeyeceği

MADDE 189. — Gaip olan sanık, soruşturma işlerinin gidişinden kendisine bilgi verilmesini istiyemez.

Bununla beraber, askerî savcı konutu bilinen ve fakat çağrılıp getirilmesi imkânsız olan sanığa bilgi verebilir.

Gaibe ihtar

MADDE 190. — Konutu bilinmeyen gaibe hazır bulunması yahut konutunu bildirmesi askerî savcı tarafından gazetelerle ihtar olunur.

Gaip hakkındaki delillerin toplanması

MADDE 191. — Kamu dâvası açıldıktan sonra sanığın gaip olduğu anlaşılırsa, toplanması gereken deliller bir naip veya istinabe olunan hâkim aracılığı ile toplanır.

Gaip hakkında haciz kararı ve ilân ve askerlikten tard

MADDE 192. — Aleyhine kamu dâvası açılması gereken sanık gaip olur ve tutuklama müzakeresi kesilmesini gerektirecek kuvvetli şüpheler altında bulunursa Türkiye Cumhuriyeti dâhilindeki malları haczedilebilir.

Yoklama kaçağı, saklı, bakaya ve firar suçlarından gaip sanığın Türkiye Cumhuriyeti dâhilindeki malları sanık gelinceye veya tutuluncaya kadar haczolunur.

Barışta veya savaş halinde yabancı memlekete veya düşman tarafına kaçanlar yahut izinsiz olarak yabancı memlekette kalanlar hakkında birinci fıkraya göre verilecek haciz kararı ile birlikte subay, askerî memur ve astsubayların tardına, erbağların rütbelerinin geri alınmasına karar verilir.

Tard ve rütbenin geri alınması kararına sebeb olan suç için kanunda yazılı dâva zaman aşımı geçtikten sonra bu karar kesinleşir.

Bu kararlar askerî savcının istemi üzerine askerî mahkeme tarafından verilir.

Bu karar, Resmî Gazete ile, askerî mahkeme uygun görürse diğer gazeteler ile de ilân olunur.

Haczedilen mallar üzerinde sanığın tasarrufu

MADDE 193. — Resmî Gazete ile birinci ilândan sonra sanık haczedilen mallar üzerinde ölüme bağlı tasarruflarından başka tasarruflarda bulunamaz.

Haciz kararı, gaip olan mallarını yöneten makama tebliğ olunur. Bu makam malların yönetimini sağlamak için gereken tedbirleri alır.

Haczin kaldırılması

MADDE 194. — Haciz, sebepleri kalmaz ise aynı usul ile kaldırılır.

Haczin kaldırıldığı, haciz konduğu hangi gazeteler ile ilân edilmiş ise o gazeteler ile ilân olunur ve gaiblerin ortaya çıktıkları da bildirilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM**Kanun yolları****BİRİNCİ BÖLÜM****Genel esaslar***Kanun yolları*

MADDE 195. — Kanun yolları itiraz ve temyizden ibarettir.

Kanun yollarına başvurma

MADDE 196. — Kanun yolları, askerî savcı ve sanık ile nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı ve askerî kurum âmirine açıktır.

Askerî savcı ile nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri sanık lehine de kanun yollarına başvurabilir.

Müdafî, sanığın açık istemine karşı olmamak şartıyla kanun yollarına başvurabilir.

Sanığın kanuni mümessili ve sanık kadın ise kocası sanığa açık olan kanun yollarına süresi içinde kendiliklerinden başvurabilirler. Sanığın başvurmasına ilişkin kısımlar bunlar tarafından yapılacak başvurma ve onu takibeden işlemler hakkında da uygulanır.

Kanun yollarına başvurma mercii

MADDE 197. — Kanun yollarına başvurma, bundan feragat veya vazgeçme hakkındaki istemlerde mercî, taarruz edilen kararı veren veya bu karara aracılık eden askerî savcılık ve eğer taarruz bir mahkeme kararına karşı ise, o mahkemedir.

Kanun yoluna başvurma dilekçe ile olur.

Ancak, askerî mahkeme veya askerî savcılık tutanak kâtibine bu hususta bir tutanak düzenlenmesi için yapılacak bir beyan ile de olabilir. Bu tutanak askerî savcı veya kıdemli askerî bâkim tarafından onaylanır.

Askerî kişiler tarafından en yakın askerî birlik komutanına veya askerî kurum âmirine bir beyanda bulunmak suretiyle de kanun yoluna başvurulabilir. Bu hususta bir tutanak düzenlenir. Kanuni mehillere uyulmuş olmak için tutanağın bu mehiller içinde düzenlenmiş olması gereklidir.

Tutuklu olanların kanun yollarına başvurma usulü

MADDE 198. — Tutuklu olan kişiler askerî ceza ve tutuk evi müdürüne bir beyanda bulunmak suretiyle de kanun yollarına başvurabilirler. Bu takdirde bir tutanak düzenlenir. Kanuni mehillere uyulmuş olmak için tutanağın bu mehiller içinde düzenlenmiş olması gerekir.

Kanun yolunun tâyininde yanılma

MADDE 199. — Kabule değer bir başvuruda kanun yolunun veya mercîinin tâyininde yanılma, başvuranın hukukunu bozmaz.

Askerî savcı ve kıta komutanı veya askerî kurum âmirinin kanun yoluna başvurusu

MADDE 200. — Askerî savcı ile nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri tarafından aleyhine kanun yoluna başvuru kararı veya hüküm, sanığın lehine bozulabileceği gibi değiştirme de yapılabilir.

Başvurma hakkından vazgeçilmesi ve etkisi

MADDE 201. — Kanun yollarına başvurma hakkından veya yapılmış bir başvurmadan vazgeçilmesi, bu başvurma için belirli olan mehilin sona ermesinden önce de geçerlidir.

Şu kadar ki, askerî savcı ile nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri tarafından sanık lehine yapılmış olan başvurma onun rızası olmaksızın geri alınamaz.

Müdafiin yapılmış bir başvurmadan vazgeçmesi, ancak ayrıca özel bir vekâletnameye sahip bulunmasına bağlıdır.

Askerî Yargıtay dairelerinde veya Daireler Kurulunda incelenmeye başlandıktan sonra istemin geri alınması mümkün değildir.

İKİNCİ BÖLÜM

İtiraz

İtiraz olunabilecek kararlar

MADDE 202. — İtiraz, bu kanunda açıkça gösterilen hallerde kararlara veya askerî mahkeme kararlarına karşı yapılabilir.

Yürütmenin durdurulması

MADDE 203. — İtiraz, aleyhine itiraz olunan kararın yürütülmesini durdurmaz.

Ancak, kararına itiraz edilen makam ve askerî mahkeme veya bu itirazı inceleyecek merci yürütmenin durdurulmasına karar verebilir.

İtirazın karşı tarafa bildirilmesi ve soruşturma yapılması

MADDE 204. — İtirazı inceleyecek merci, yazı ile cevap verebilmesi için, itirazı karşı tarafa bildirebilir.

Bu merci gerekli gördüğü soruşturmayı yaptırabilir veya kendisi yapabilir.

İtiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir.

İtirazın incelenmesi Askerî Yargıtaya âit ise ilk önce Başsavcının mütalâası alınır.

İtiraz yerinde görülürse bunu inceliyen merci, aynı zamanda itiraz konusu olan mesele hakkında da kararını verir. İtiraz üzerine verilecek kararlar kesindir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Temyiz

Temyiz edilebilen veya edilemeyen hükümler

MADDE 205. — Askerî mahkemelerde verilen hükümler temyiz edilebilir.

A) Ölüm, onbeş sene ve ondan yukarı hürriyeti bağlayıcı ceza hükümleri kendiliğinden temyize tabidir.

B) Aşağıda yazılı hükümler temyiz olunamaz :

1. Elli liraya kadar hafif para cezalarına dair olan hükümler,

2. Yukarı haddi yüz lirayı geçmiyen hafif para cezasını gerektiren suçlardan dolayı verilen beraet hükümleri,

3. Bu kanun ile başka kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümler.
Bu hükümler, tekrerrü'e esas olmaz. Ancak, haklarında 243 nci madde hükümlerine göre Askerî Yargıtaya başvurulabilir.

Hükümden önceki kararların temyizi

MADDE 206. — Hükümden önce verilip hükme esas alınan kararlar da hükümle beraber temyiz olunabilir.

Temyiz sebepleri

MADDE 207. — Temyiz, kural olarak hükmün kanuna aykırılığı sebebine dayanır. Hukukî bir kuralın uygulanmaması yahut yanlış uygulanması kanuna aykırılıktır. Aşağıdaki hallerde kanuna her halde aykırılık var sayılır :

A) Askerî mahkemenin kanuna uygun olarak kurulmamış olması,
B) Kanunen dâvaya bakamıyacak bir hâkimin hükme katılması,
C) Tarafsızlığını şüpheye düşürecek bir sebepten dolayı hakkında red istemi olup da bu istem kabul olunduğu halde hâkimin hükme katılması veyahut bu istemin kanuna aykırı olarak reddolunması suretiyle hâkimin hükme katılmasının sağlanması,
D) Askerî mahkemenin kanuna aykırı olarak dâvaya bakmaya kendisini görevli veya sınıf veya rütbe yönünden yetkili görmesi,
E) Askerî savcı veyahut kanunen bulunması gerekli diğer bir kişinin yokluğunda duruşma yapılması,
F) Sözlü duruşma sonucu olarak verilen hükümde duruşmanın açıklığı kuralına uyulmamış olması,
G) Hükmün gerekçeden yoksun olması,
H) Hüküm için önemli olan noktalarda mahkeme kararı ile savunma hakkının kısıtlanmış olması.

Sanık lehine olan kurallara aykırılık

MADDE 208. — Sanığın lehine olan hukukî kurallara aykırılık sanığın aleyhine hükmün bozulması için askerî savcıya ve nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirine bir hak vermez.

Temyiz isteminin süresi ve şartları

Madde 209. — Temyiz istemi karar veya hükmün tefhiminden, tefhim sanığın yokluğunda yapılmış ise tebliğinden itibaren bir hafta içerisinde olur.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri için temyiz süresi hükmün gerekçesiyle birlikte tebliği tarihinden başlayarak bir haftadır.

Eski hale getirme süresi içinde temyiz süresinin işlemesi

MADDE 210. — Sanığın yokluğunda aleyhine verilen hükümlerde eski hale getirme isteminin süresi içinde temyiz süresi de işler.

Sanık eski hale getirme isteminde bulunur ise bu istemin reddi ihtimalinin göz önüne alınarak süresi içinde dilekçe vermek veya tutanak kâtibine bir beyan yapmakla temyiz isteminde bulunmalıdır. Askerî kişiler hakkında 197 nci madde hükümleri burada da uygulanır.

Bu halde temyize ilişkin olan işler eski hale getirme istemi hakkında karar verilinceye kadar geri bırakılır.

Eski hale getirme isteminde bulunmaksızın temyiz yoluna gidilmiş ise bu istem, eski hale getirme istemi hakkından vazgeçilmiş olduğunu gösterir.

Temyiz lâyihası ve içinde bulunması gereken hususlar

MADDE 211. — Temyiz eden taraf hükmün hangi yönden ve neden dolayı bozulmasını istemekte, kural olarak temyiz dilekçesinde veya beyanında veyahut lâyihasında gösterir. Temyiz için dayanılan sebeplerde yargılama usulü ile ilişkin bir kurala mı yoksa kanuni diğer hükümlere mi aykırılık bulunmasından dolayı başvurulduğu gösterilir. Birinci halde kanuna aykırı olan hususlar açıklanır.

İsteme bağlı temyiz lâyihası

MADDE 212. — Temyiz dilekçesinde veya beyanında temyiz sebepleri gösterilmemiş ise, temyiz dilekçesi için belirli olan sürenin bitmesinden veyahut hükmün gerekçesi henüz tebliğ edilmemiş ise, tebliğinden bir hafta içinde hükmü temyiz olunan mahkemeye bu sebepleri kapsayan bir lâyiha da verilebilir.

Lâyihanın verilmesinde 197 ve 198 nci madde hükümleri uygulanır.

Temyiz incelenmesi

MADDE 213. — Temyiz lâyihasının verilmemesi veyahut temyiz dilekçesinde veya beyanında temyiz sebeplerinin gösterilmemesi temyiz incelemesi yapılmasına engel değildir.

Temyiz isteminin hükmü veren askerî mahkemece reddi

MADDE 214. — Temyiz istemi, kanuni süresi geçtikten sonra yapılmış ise hükmü temyiz olunan askerî mahkeme bir karar ile bu istemin kabule değer olmamasından dolayı temyiz dilekçesini veya beyanını reddeder.

Temyiz eden taraf bu red kararının kendisine tebliğinden başlayarak bir hafta içinde Askerî Yargıtaydan bu hususta bir karar verilmesini isteyebilir. Bu takdirde dosya Askerî Yargıtaya gönderilir. Şu kadar ki, bu sebepten dolayı hükmün yerine getirilmesi geri bırakılmaz.

Temyiz dilekçesinin veya beyanının etkisi

MADDE 215. — Süresi içinde verilen temyiz dilekçesi veya beyanı hükmün kesinleşmesini önler.

Hüküm, temyiz eden tarafa gerekçesi ile tebliğ edilmemiş ise, temyiz olunduğunu mahkemenin öğrenmesinden itibaren bir hafta içinde tebliğ edilir.

Temyiz evrakının yollanması

MADDE 216. — Temyiz dilekçesini ve beyanını ve varsa lâyihasını ve kendiliğinden temyize tabi hükümleri, askerî savcı dosyaları ile beraber Askerî Yargıtay Başsavcılığına gönderir. Başsavcı inceleme sonucunu gösteren bir tebliğname ile evraki Askerî Yargıtay Başkanına verir.

Temyiz isteminin kabulü veya reddi

MADDE 217. — Askerî Yargıtay, temyiz dilekçesinin veya beyanının süresinde verilmediğini görürse temyiz istemini reddeder.

Askerî Yargıtay, gösterilen temyiz sebeplerini kabule değer görmezse yine reddine karar verir.

Askerî Yargıtay, temyiz istemini kabule değer gördüğü takdirde lüzum görür veya karşı taraf isterse temyiz dilekçesinin veya beyanının ve varsa temyiz lâyihasının birer benzerini karşı tarafa tebliğ eder, karşı taraf bir hafta zarfında yazı ile cevap verebilir.

Karşı taraf sanık ise 197 nci madde hükmüne göre yapacağı beyan üzerine düzenlenen tutanak ile cevap verebilir.

Ağır cezalı işlerde duruşma

MADDE 218. — Ağır cezalı işlere ilişkin hükümlerde Askerî Yargıtay incelemesinin, sanığın temyiz dilekçesi veya beyanı veya lâyihasındaki istemi üzerine veya dilerse kendiliğinden duruşmalı olarak yapar. Duruşma gününden sanığa veya istemi üzerine müdafisine haber verilir. Sanık duruşmada hazır bulunabileceği gibi vekâletnameye sahip bir veya birkaç müdafî ile kendisini temsil ettirebilir.

Sanık tutuklu ise duruşmada bulunmasını istiyemez, şu kadar ki; 85 nci maddenin son fıkrası hükmü saklıdır.

Duruşma usulü

MADDE 219. — Askerî Yargıtayda duruşma, sözcü üye tarafından işin açıklanması ile başlar. Bu üyenin duruşmadan önce raporunu düzenlemesi ve imza ile dosyaya koyması gerektir.

Sözcü üyenin açıklamasından sonra, Askerî Yargıtay Başsavcısı, sanık ve varsa müdafî iddialarını beyan ve bunları açıklar.

Bunlar arasında temvizi istemiş olan taraf önce dinlenir. Son söz sanıktır. Duruşmada bu kanunun 129, 130, 133, 139, 140, 141, 142, 143, 163, 169 ve 170 nci maddeler hükümleri uygulanır.

Duruşmalı yapılan incelemelerde karar 174 nci madde gereğince tefhim olunur.

Askerî Yargıtayca hükmün bozulması ve esasa hükmedilecek haller

MADDE 220. — Askerî Yargıtay hükmü bozmuş ise, işi yeniden inceleyip sonuçlandırmak üzere dâva dosyasını hükmü bozulan askerî mahkemeye gönderir. Askerî Yargıtay, askerî mahkemenin usulsüz olarak kendisini görevli veya yetkili görmesinden dolayı hükmü bozmuş ise aynı zamanda bu işe ait dâva dosyasını görevli veya yetkili mahkemeye gönderir. Görev ve yetki hususundaki kararlarına karşı, askerî mahkemelerin direnme hakları yoktur.

Askerî Yargıtay, kanunun hükme esas olarak tesbit edilen vakalara uygulanmasında yanlışlık yapılmasından dolayı hükmü bozmuş ise aşağıda yazılı hallerde bizzat dâvanın esasına hükmeder:

A) Vâkianın daha ziyade aydınlatılması gerekli olmaksızın yalnız beraete veya duruşmanın tatiline veya aşağı veya yukarı haddi olmayı bir ceza ile hükümlülüğüne karar verilmesi gerekirse,

B) Askerî Yargıtay Başsavcılığının iddiasına uygun olarak kanunda yazılı cezanın en aşağı haddini uygulamayı uygun görürse,

C) Ceza kovuşturmasını düşüren sebeplerden biri var ise,

D) Artırma ve indirme sonunda ceza süresini veya miktarını tâyinde maddi yanılma olmuş ise,

E) Açıkça tesbit edilmiş olan suçlunun doğum ve suç tarihlerine göre ceza tâyinde gereken indirme yapılmamış veya yanlış indirme yapılmış ise,

F) Hükmedilmiş bir ceza yerine adli tevbih kararı verilmesi gerekiyorsa,

G) Cezanın tâyinde cezayı artırıcı veya azaltıcı kanuni sebeplerin uygulanmasında gözötilmesi gerekli sıraya uyulmamış ise,

H) Kanununun madde numarası yanlış yazılmış ise,

I) Harçlar Kanununun hükümlerine aykırı hareket edilmiş ise.

Askerî Yargıtayca hükmün bozulması

MADDE 221. — Askerî Yargıtay, aleyhine temyiz olunan hükmü hangi yönden kanuna aykırı görmüş ise o yönden bozar.

Hükümün bozulmasına sebeb olan kanuna aykırılık hali bu hükme esas olarak tesbit edilen vakalarda olmuş ise bu işlemler de bozulur.

Askerî Yargıtayca incelemelerin konusu

MADDE 222. — Askerî Yargıtay temyiz dilekçe, beyan ve lâyihasında ve tebliğnamede ileri sürülen hususları ve bunlar dışında hükümün esasına dokunacak derecede kanuna aykırı hallerin bulunup bulunmadığını inceler.

Duruşmasız yapılan incelemeler

MADDE 223. — Duruşma istenilmemiş veya kendiliğinden buna lüzum görülmemiş ise, Askerî Yargıtay, tebliğname ve evrak üzerinde inceleme yapar.

İtiraz

MADDE 224. — Askerî Yargıtay Başsavcısı, daire kararlarına karşı, kararın kendisine tebliği tarihinden itibaren onbeş gün içinde Askerî Yargıtay Daireler Kuruluna itiraz edebilir.

Kararın düzeltilmesi

MADDE 225. — Askerî Yargıtay Dairelerinin veya Daireler Kurulunun kararlarına karşı Askerî Yargıtay Başsavcısı doğrudan doğruya hükümün veya kararın özüne etkili ve temyiz dilekçe, beyan ve lâyihasında veya tebliğnamede yazılan **bir hususun veya bunlar dışında esas hükme etkili** olan noksan ve yanlışların temyiz incelemesinde göz önüne alınmıyarak dokunulmadan geçilmiş olması hallerinde karar düzeltilmesi isteminde bulunabilir.

Bu istem üzerine temyiz incelemesi, kararı vermiş olan Daire veya Daireler Kurulu tarafından yapılır.

Askerî savcılar kendiliklerinden ve ilgililerin başvurmaları üzerine Askerî Yargıtay Başsavcısının bu hususta dikkatini çekerler ve evrakı yollarlar.

Askerî Yargıtay Başsavcısı bu başvurmayı, düzeltmeyi gerektirir derecede görmezse, başvurma hükümün yerine getirilmesinin geri bırakılmasına sebeb olmaz. Aksi takdirde yerine getirilmenin geri bırakılmasını derhal yerine bildirir.

Kararın düzeltilmesi istemi reddedilirse, bir daha aynı sebeplerle karar düzeltilmesi isteminde bulunulamaz.

Hükümün bozulmasının diğer sanıklara etkisi

MADDE 226. — Hüküm, cezanın uygulanmasında kanuna aykırılıktan dolayı sanık lehine bozulmuş ise, bozulan kısımların temyiz isteminde bulunmamış olan veya başka yönlerden temyiz eden öteki sanıklara da uygulanması mümkün olursa, bu sanıklar da temyiz isteminde bulunmuşcasına hükümün bozulmasından yararlanırlar.

Dávaya yeniden bakacak askerî mahkemenin yetkisi

MADDE 227. — Askerî Yargıtay Dairelerince verilen bozma kararlarına askerî mahkemelerin, direnme hakları vardır.

Ancak, direnme üzerine Askerî Yargıtay Daireler Kurulunca verilen kararlara uymak zorunludur.

Hüküm, yalnız sanık tarafından veya onun lehine askerî savcı veya nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri tarafından **temyiz edilmiş ise, yeniden verilen hüküm, önceki hükümle tâyin edilmiş olan cezadan daha ağır olamaz.**

DÖRDÜNCÜ KISIM

Yargılamanın yenilenmesi ve yazılı emir

Hükümlünün lehine yargılamanın yenilenmesi sebepleri

MADDE 228. — Kesinleşen bir hüküm ile sonuçlanmış olan bir dâva, aşağıda yazılı hallerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi ile tekrar görülür :

- A) Duruşmada kullanılan ve hükme etkisi olan bir belgenin sahteliği anlaşılırsa,
- B) Yemin verilerek dinlenilmiş olan bir tanık veya bilirkişinin hükmü etkiliyecek şekilde hükümlü aleyhine kasıt veya ihmâl ile gerçeğe aykırı tanıklık ettiği veya bilgiler verdiği anlaşılırsa,
- C) Hükümlünün kendisi tarafından sebebiyet verilmiş olan kusur dışında hükme katılmış olan hâkimlerden biri aleyhine ceza kovuşturmasını ve kanuni bir ceza ile hükümlülüğü gerektirecek nitelikte olarak görevini yapmada kusur etmiş ise,
- D) Ceza hükmü, hukuk mahkemelerinin bir hükmüne dayanmış olup da bu hüküm kesinleşmiş olan başka bir hüküm ile bozulmuşsa,
- E) Yeni vakalar veya yeni deliller ileri sürülüp de bunlar yalnız başına veya daha önce iradedilen delillerle birlikte göz önünde tutuldukları takdirde hükümlünün beraetine veya daha hafif cezayı gerektiren kanun hükmünün uygulanması ile hükümlülüğü gerektirebilecek nitelikte olursa.

Yargılamanın yenilenmesine engel olmayan haller

MADDE 229. — Hükümün yerine getirilmiş olması veya hükümlünün ölümü veyahut hükümlüyü Askerî Ceza Kanununa tabi kılan durumun son bulması yargılamanın yenilenmesi istemine engel olamaz.

Ölüm halinde, ölenin eşi, usul ve furuu, erkek ve kız kardeşleri yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabilirler.

Aleyhe yargılamanın yenilenmesi

MADDE 230. — Kesinleşmiş bir hüküm ile sonuçlanan bir dâva aşağıda yazılı hallerde sanık veya hükümlü aleyhine olarak yargılamanın yenilenmesi yolu ile tekrar görülür :

- A) Duruşmada hükümlünün lehine kullanılan ve hükme etkisi olan bir belgenin sahteliği anlaşılırsa,
- B) Yemin verilerek dinlenilmiş olan bir tanık veya bilirkişinin hükmü etkileyecek şekilde sanık veya hükümlü lehine kasıt veya ihmâl ile gerçeğe aykırı tanıklık ettiği veya bilgiler verdiği anlaşılır ise,
- C) Hükme katılmış olan hâkimlerden biri aleyhine ceza kovuşturmasını ve kanuni bir ceza ile hükümlülüğü gerektirecek nitelikte görevini yapmada kusur etmiş ise,
- D) Sanık beraet ettikten sonra cezayı gerektiren eylem hakkında güvenilir bir ikrarda bulunmuş ise.

Yargılamanın yenilenemeyeceği hal

MADDE 231. — Kanunun aynı maddesinde yazılı hususların sınırı içinde olmak üzere cezanın değiştirilmesi amacı ile yargılama yenilenemez.

Yargılamanın yenilenmesi şartları

MADDE 232. — Yargılamanın yenilenmesi hakkındaki istem, cezayı gerektiren bir eylemin

varlığı iddiasına dayanıyorsa, bu istem ancak suçun işlendiğine dair kesinleşmiş bir hüküm verilmiş olduğu yahut delillerin yokluğundan başka sebepler yüzünden soruşturma veya kovuşturmasının yapılması veya devamı mümkün olmadığı takdirde kabul edilir.

Yenilenme istemi hakkında uygulanacak hükümler

MADDE 233. — Kanun yollarına başvurma hakkındaki genel hükümler yargılamanın yenilenmesi istemi hakkında da uygulanır.

Yenilenme isteminin neleri kapsıyacağı ve nasıl yapılacağı

MADDE 234. — Yargılamanın yenilenmesi istemi, bu istemin kanuni sebepleri ile sübut delillerini kapsar.

Hükümlü veya 229 ncu maddenin ikinci fıkrasında gösterilen kimseler yargılamanın yenilenmesi istemini bir dilekçe ile veya 197 nci madde hükümlerine göre yapabilirler.

Yargılamanın yenilenmesi istemini inceleyecek mahkeme

MADDE 235. — İstem kabule değer olup olmadığına Askerî Yargıtay karar verir.

Bu husustaki karar Askerî Yargıtay Başsavcılığının tebliğnamesi üzerine duruşma yapılmaksızın verilir.

Yargılamanın yenilenmesi istemi, hükmün yerine getirilmesini geri bırakmaz. Askerî Yargıtay, yerine getirilmenin geri bırakılmasına karar verebilir.

Yenilenme isteminin kabul olunmaması veya kabulü

MADDE 236. — Yargılamanın yenilenmesi istemi, kanunda yazılı şekilde ileri sürülmemiş, yargılamanın yenilenmesini gerektirecek kanuni hiçbir sebep gösterilmemiş veyahut bunu doğrulayabilecek sübut delilleri beyan olunmamış ise, bu istem, kabule değer olmaması noktasından reddedilir.

Aksi takdirde yargılamanın yenilenmesi istemi, bir diyeceği varsa bildirmek üzere, bir mehil tâyin edilerek karşı tarafa tebliğ olunur.

Delillerin toplanması

MADDE 237. — Askerî Yargıtay, yargılamanın yenilenmesi istemini esas olarak kabule değer gördükten sonra gerekirse delillerin toplanmasını askerî savcıdan ister veya bir naibe veyahut istinabe olunan hâkime gönderir. Dinlenecek tanıklara ve bilirkişilere yemin verilir ve verilmemesini Askerî Yargıtay takdir eder.

Delillerin toplanması sırasında ilgililerin hazır bulunmalarına ilişkin konularda hazırlık soruşturmasındaki hükümler uygulanır. Delillerin toplanması bittikten sonra Askerî Yargıtay, Başsavcıdan ve sanıktan tâyin edilecek mehil içinde, mütalâa ve düşüncelerini bildirmelerini ister.

İstem reddi veya kabulü

MADDE 238. — Askerî Yargıtayın soruşturması sonucunda yargılamanın yenilenmesi isteminde yazılan iddialar yeter derecede gerçekleşmez ise veyahut işin durumuna göre 228 ve 230 ncu maddenin (A) ve (B) bendlerinde yazılı hallerin önceki hükme hiçbir etkisi olmadığı anlaşılırsa yargılamanın yenilenmesi istemi esassız olması noktasından reddedilir.

Aksi takdirde, Askerî Yargıtay yargılamanın yenilenmesine ve yeniden duruşmanın açılmasına karar verir ve duruşmanın hangi askerî mahkemede yapılacağını gösterir.

Duruşma yapılmaksızın yargılamanın yenilenmesi

MADDE 239. — Hükümlü ölmüş ise, Askerî Yargıtay yeniden duruşma yapmaksızın ve fakat gerektiğinde lüzumlu delilleri topladıktan sonra hükümlünün beraetine veyahut yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine karar verir.

Beraet kararı ile beraber önceki hükmün hükümsüz bulunduğuna da karar verilir.

Başka hallerde de Askerî Yargıtay yeter delil varsa yine, duruşma yapmaksızın hükümlünün beraetine karar verir. Şu kadar ki, kovuşturma kamu dâvasının açılması suretiyle olmuş ise bu karar Askerî Yargıtay Başsavcısının uygun mütalâası ile verilebilir.

Yeniden yapılacak duruşma ve hüküm

MADDE 240. — Yeniden yapılacak duruşma sonucunda, askerî mahkeme ya önceki hükmü doğru görerek onaylar veya bu hükmü hükümsüz kılarak yenibaştan hüküm verir. Yargılamanın yenilenmesi istemi yalnız hükümlü tarafından olur veya hükümlü lehine olmak üzere askerî savcı veya 229 ncu maddenin ikinci fıkrasında gösterilen kimseler tarafından yapılır ise, yeniden verilecek hüküm önceki hükümle tâyin edilmiş olan cezadan daha ağır olamaz.

Haksız çıkacak olandan alınacak para cezası

MADDE 241. — Yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunan hükümlü haksız çıkar ve istemi kötü niyetli olursa yüz liradan bin liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Hükümsüz kılınan hükmün ilânı

MADDE 242. — Yargılamanın yenilenmesini isteyen kimse dilerse önceki hükmün hükümsüz kılındığı, Resmî Gazete ile ilân olunur.

Askerî mahkeme uygun görürse başka gazeteler ile de ilân olunabilir.

Yazılı emir ile bozma

MADDE 243. — Askerî mahkemelerden verilen ve Askerî Yargıtayda incelenmeksizin kesinleşen karar ve hükümlerde kanuna aykırılık bulunduğunu öğrenen Millî Savunma Bakanı, o kararın veya hükmün bozulması için Askerî Yargıtaya başvurması için Askerî Yargıtay Başsavcısına yazılı emir verebilir. Bu emirde bozulmayı gerektiren sebepler gösterilir.

Askerî Yargıtay Başsavcısı tebliğnamesine yalnız bu sebepleri yazar ve dosyayı Askerî Yargıtay Başkanlığına verir.

Askerî Yargıtay, ileri sürülen bu sebepleri yerinde görürse kararı veya hükmü bozar.

Askerî mahkemenin dâvanın esasını da çözümlenecek şekilde verdiği hükümlerin bu suretle bozulması ilgili kimselerin aleyhine etki yapmaz.

Bozulma bu kimselerin lehine olduğu takdirde aşağıdaki işlem yapılır:

A) Yerinde görülen bozulma sebepleri hükümlü olan kimselerin cezasını tamamiyle kaldırması gerekiyorsa Askerî Yargıtay, önce hükmolunan cezanın çektirilmemesini kararında ayrıca yazar.

B) Yerinde görülen bozma sebepleri hükümlünün cezasının tamamiyle kaldırılmasını gerektirmeyip daha hafif bir cezanın uygulanmasını gerektiriyorsa Askerî Yargıtay uygulanması gereken cezanın ne olduğunu kararında gösterir.

Eğer, bozma dâvanın esasını çözmeyen kararlara dair ise yeniden yapılacak inceleme ve soruşturma sonucuna göre gerekli karar verilir.

BEŞİNCİ KISIM

Cezaların yerine getirilmesi ve yargılama giderleri

BİRİNCİ BÖLÜM

Cezaların yerine getirilmesi ile ilgili hükümler

Cezanın ne vakit ve kimin tarafından yerine getirileceği

MADDE 244. — Askerî mahkemelerce verilen ceza hükümleri, kesinleşmedikçe yerine getirilmez.

Askerî mahkemelerden verilen hükümlerin aslına uygun olduğu ve yerine getirilmesi gerektiği askerî mahkeme kıdemli askerî hâkimi tarafından, hükmün altına işaret edilmek suretiyle onaylanır.

Ölüm cezasının yerine getirilmesi Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararına bağlıdır.

Hükümlerin yerine getirilmesi dâvayı açan askerî savcılar tarafından kovuşturulur.

Askerî kişiler hakkında yerine getirilme işlemleri askerî savcının istemi üzerine nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri tarafından yerine getirilir.

Asker kişi olmyanlara ait hükümler yerine getirilmek üzere Cumhuriyet savcılıklarına gönderilir.

Ölüm cezasının tehiri sebebi ve yerine getirilme usulü

MADDE 245. — Ölüm cezası, akıl hastalığına tutulanlar iyileşmedikçe ve asker kişi olan gebe kadınlar doğurmadıkça yerine getirilmez.

Ölüm cezası hükümlünün mensubolduğu din ve mezhebin özel günlerinde de yerine getirilmez.

Kurşuna dizmek suretiyle uygulanacak ölüm cezası askerî makamlarca yerine getirilir.

Yerine getirme sırasında mümkün olduğu takdirde askerî mahkemeden bir üye ile ayrıca askerî savcı, tabip ve tutanak kâtibi ve ceza evi idaresi memurlarından biri bulunur.

Hükümlünün mensubolduğu dinin ruhani sıfatını haiz bir kişi ile müdafii de hazır bulunabilir.

Ayrıca, orada bulunan kıtalar, silâhsız bir halde infaz yerine çıkarıldıktan sonra, hükümlü, silâhlı bir takım muhafazasında ve askerî alâmetlerden yoksun olarak getirilir. Hükümlülüğüne ait hüküm fıkrası ve yerine getirmenin gerektirdiğini gösteren onaylama yüksek sesle okunduktan sonra gözleri bağlanır.

Hükümlünün bağlı olduğu kıtanın ve bu kıta o yerde bulunmuyorsa oradaki diğer bir kıtanın en eski erbaş ve erlerinden ve değişik bölük ve birliklerden seçilmek suretiyle teşkil edilen bir manga bağlı oldukları birliğin görevlendirilecek bir subayının el işareti ile hükümlünün üzerine ateş ederler.

Hükümlünün cesedi, tören yapılmadan askerî makamlarca gömülür veya isterlerse mirasçılarında verilir.

Ölüm cezasının yerine getirilmesi hakkında bir tutanak tutulur ve orada memur olarak bulunanlar ile nöbetçi subayı tarafından imza edilir.

Diğer cezaların yerine getirilmesinde geri bırakma

MADDE 246. — Yoklama kaçağı, bakaya ve saklı suçlarından dolayı hükümlü olanların cezaları aynı dönemde askere çağırılanlar kadar hizmet ettikten sonra yerine getirilir.

Aklık hastalığına tutulan hükümlüler hakkında hürriyeti bağlayıcı cezanın uygulanması iyileştikten sonraya bırakılır. Diğer bir hastalıkta hürriyeti bağlayıcı bir cezanın yerine getirilmesi ha-

linde hükümlünün hayatı için bir tehlike teşkil ediyorsa, bu hükümlüler hakkında da aynı şekilde hareket olunur.

Hürriyeti bağlayıcı bir cezanın yerine getirilmesi gebe olan veya doğum gününden başlayarak altı ay geçmemiş bulunan kadın asker kişiler hakkında da geri bırakılır. Çocuk ölmüş veya anasından başka birine verilmiş olursa doğum gününden başlayarak iki ayı geçince cezanın yerine getirilmesine başlanır.

Askerî Ceza Kanununun 64, 65, 66, 67, 68, 69 ve 70 nci maddelerinde yazılı suçları işleyen erbaş ve erler hakkında cezaların yerine getirilmesi, nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirinin teklifi üzerine, aynı dönemde askere çağırılanlar kadar hizmet gördükten sonraya bırakılabilir.

Cezasını çekmeye gelmeyen veya kaçacağından şüphe edilen hükümlüye yapılacak işlem

MADDE 247. — Hükümlü, cezasını çekmek üzere yapılan davete uymaz veya kaçacağı hakkında şüphe uyandırır veya hükümlü kaçmış veya saklanmış ise, askerî savcı bir yakalama müzekkeresi verebilir. Yakalama müzekkeresine yakalanacak kişinin mümkün olduğu kadar açık kimliği, şekli, cezası ve yakalama sebebiyle nereye gönderileceği yazılır.

SAVAŞ HALİNDE

Hükümlerin temyizi ve yerine getirilmesi

MADDE 248. — Savaşta, askerî mahkemelerden verilen hükümler temyiz olunamaz. Ölüm, onbeş yıl ve bundan yukarı hürriyeti bağlayıcı ceza hükümleri, nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri tarafından temyiz edilebilir.

Bu takdirde sanık ve varsa müdafii ile askerî savcıya da bir hafta içinde temyiz sebeplerin bildirmeleri için müsaade olunur.

197 ve 198 nci maddeler hükümleri bu halde de uygulanır.

Ölüm cezalarına dair hükümlerin onaylanmasına Türk Silâhlı Kuvvetleri Komutanı yetkilidir.

Onaylanan bu hükümler Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararı alınmaksızın yerine getirilir.

Nezdinde askerî mahkeme bulunan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri hükümü temyiz etmediği takdirde dosyayı doğrudan Türk Silâhlı Kuvvetleri Komutanına gönderir.

Türk Silâhlı Kuvvetleri Komutanının, hükmün verildiği tarihten itibaren bir ay içinde temyiz etme yetkisi vardır.

Savaş halinde yerine getirmenin tehiri

MADDE 249. — Savaş halinde, askerî mahkemelerden verilen ve tardı, ihracı, rütbenin geri alınmasını veya askerî öğrencilik hakkının kaybedilmesini kapsıyan veya gerektiren cezalar haric olmak üzere, diğer şahsi hürriyeti bağlayıcı cezaların yerine getirilmesi, nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirinin istemi üzerine Türk Silâhlı Kuvvetleri Komutanı veya onun yetki verdiği diğer komutanlar tarafından savaşın sonuna kadar geriye bırakılabilir.

Bu geri bırakma süresi içinde zamanasını işlemez.

Savaş halinin bitiminde yapılacak işlem

MADDE 250. — Savaş halinin bitmesinde 248 ve 249 ncu madde hükümleri uygulanmaz.

Hênüz bitmemiş olan işlemler hakkında barış hükümleri uygulanır.

Önce hüküm verilmiş ve fakat kanunen yetkili merciler tarafından hükmün aslına uygun olduğu ve yerine getirmenin gerektiği onaylanmamış ise bu takdirde keyfiyet sanık ve varsa müdafii ve askerî savcıya tebliğ edilir.

Bu tebliğ gününden başlayarak kanuni me'il içinde sanık ve varsa müdafii ile askerî savcı ve nezdinde askerî mahkeme kurulan kitâ komutanı veya askerî kurum âmiri temyiz yoluna gidebilirler.

Tutukluluk ve hastalık sürelerinin cezadan indirilmesi

MADDE 251. — Hüküm kesinleşmeden önceki tutukluluk süresi hükümlülük süresinden indirilir.

Cezanın yerine getirilmesine başlandıktan sonra hastalık sebebiyle hükümlü, ceza evi hastanesinden başka bir hastaneye kaldırılmış olsa da bu hastanede geçen süre cezadan indirilir; şu kadar ki cezanın yerine getirilmesini durdurmak için hükümlü, hastalığı kendisi meydana getirmiş ise, bu hükümden yararlanamaz.

Bu son halde askerî savcı askerî mahkemeden bir karar almakla yükümlüdür.

Değişik hükümlerdeki cezaların toplanması

MADDE 252. — Bir kimse değişik suçlarda dolayı gerek askerî mahkemeler tarafından gerek askerî mahkemeler ile adliye mahkemeleri tarafından ayrı ayrı hükümlü olursa, hükümlenen cezalar hakkında Türk Ceza Kanununda yazılı cezaların toplanması kuralına uyularak, genel bir ceza tâyini için karar istenir. Değişik hükümler askerî mahkemelerden çıkmış ve ceza dereceleri eşit ise, genel ceza, son hükmü veren askerî mahkeme tarafından; eğer ceza dereceleri eşit değilse, genel ceza, ağır cezaya hükmeden mahkeme tarafından ve eğer değişik hükümler adli ve askerî mahkemelerden çıkmış ise, ceza ve mahkemenin derecesi ne olursa olsun, genel ceza, askerî mahkeme tarafından tâyin olunur.

Hükümlerden biri Askerî Yargıtayca verilmiş ise, genel ceza da oraca verilir.

Hükümlerin açıklanması

Madde 253. — Bir hükmün özünün tâyininde veya tâyin edilen cezanın hesabında kararsızlık olursa veya cezanın kısmen veya tamamen yerine getirilmesinin gerekniyeceği iddia olunursa bu konuda cezayı veren askerî mahkemeden bir karar istenir.

Bu askerî mahkeme kaldırılmış ise ona en yakın askerî mahkeme karar verir. Bu başvurular cezanın yerine getirilmesini geri bırakmaz.

Şu kadar ki askerî mahkeme cezanın yerine getirilmesinin geri bırakılmasını emredebilir.

Yerine getirme

MADDE 254. — Cezaların yerine getirilmesi sırasında askerî mahkemeden alınması icabeden 251, 252 ve 253 nci maddelerde yazılı kararlar duruşma yapılmaksızın verilir. Karar vermeden evvel iddialarını bildirmek üzere hükümlü ile askerî savcıya müsaade olunur.

Bu kararların askerî mahkemelerden verilmesi hallerinde, askerî savcı ve nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri ile hükümlü ve varsa müdafii bir hafta içinde itiraz edebilirler.

197 ve 198 nci maddeler hükümleri burada da uygulanır.

İtiraz üzerine Askerî Yargıtay karar verir.

Malî hükümlerin yerine getirilmesi

MADDE 255. — Askerî mahkemelerin haciz, istirdat ve tazminata dair hükümleri maliye dairelerine bildirilerek kamu alacaklarının alınmasına dair olan 6183 sayılı Kanuna göre yerine getirilir.

Asker kişiler hakkında verilen para cezasına dair hükümler askerî savcılarca yerine getirilir. Asker kişi olmıyanlar hakkında verilen para cezasına dair hükümler Cumhuriyet savcılarınca genel hükümlere göre yerine getirilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Yargılama giderleri

Yargılama giderleri

MADDE 256. — Askerî mahkemelerde görülecek dâvaların ve askerî makamlar aracılığı ile uygulanacak cezaların giderleri, Millî Savunma Bakanlığı bütçesinden ödenir.

ALTINCI KISIM

Katılma yolu ile dâva, şahsi dâva ve yasaklanmış hakların geriverilmesi

Katılma yolu ile dâva ve şahsi dâva

MADDE 257. — Askerî mahkemelerde 197 ve 198 nci maddelerdeki şartlar dairesinde katılma yolu ile dâva olunabileceği gibi şahsi dâva da açılabilir. Bu hallerde Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun hükümleri tatbik olunur.

Bu başvurular üzerine askerî mahkemenin vereceği kararlar temyiz olunabilir.

Yasaklanmış hakların geriverilmesi

MADDE 258. — Askerî mahkemelerden verilen hükümler üzerinde yasaklanmış hakların geriverilmesine dair başvurular 197 ve 198 nci maddelerdeki şartlar dairesinde bağlı olduğu birlik veya askerî kurumun tabi olduğu askerî mahkemeye veya böyle bir bağlılık yoksa ikamet-gâhının bulunduğu yerdeki ve bu da yoksa en yakın askerî mahkemeye yapılır.

Bu başvurular hakkında bu kanun ile Askerî Ceza Kanunundaki hükümler saklı kalmak şartıyla, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda yer alan hükümler uygulanır.

Bu başvurular hakkında askerî mahkemenin vermiş olduğu hükümler temyiz olunabilir.

YEDİNCİ KISIM

Son hükümler

Kaldırılan ve değiştirilen kanunlar

MADDE 259. — 22 Mayıs 1930 tarihli ve 1631 sayılı Askerî muhakeme usulü Kanunu ile ek ve tadilleri ve 10 Haziran 1930 tarihli ve 1706 sayılı Jandarma Kanununun 17 nci maddesinin birinci fıkrasındaki «şu kadar ki bunların muhakemesinde bir jandarma subayı âza olarak bulunur» hükmü ve Askerî Ceza Kanununun 5 nci maddesiyle 72 nci maddesinin birinci fıkrası bu kanuna göre kurulacak askerî mahkemelerin fiilen göreve başladıkları tarihten itibaren yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici hükümler

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu mahkemelerin kurulması ile mevcut adli âmirliklerin ve askerî mahkemelerin görev ve yetkileri kendiliğinden sona erer.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanuna göre kurulan askerî mahkemeler fiilen göreve başladıkları tarihte nezdinde askerî mahkeme kurulmıyan adli âmirlikler ile askerî mahkemelerde bulunan dâva dosyalarından:

Disiplin mahkemelerinin görevi içine girenler nezdinde disiplin mahkemesi kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirine,

Askerî Yargıtay Dairesinin görevi içine girenler, Askerî Yargıtay Başsavcısına,

Askerî Mahkemenin görevi içinde kalanlar nezdinde askerî mahkeme kurulan yetliki kıta komutanı veya askerî kurum âmirine;

Görevsizlik kararı ile gönderilir.

Duruşma safhasında olan dosyalar için yeniden iddianame düzenlenmeden, dâva dosyası görevli mahkemeye verilir.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri ile askerî mahkemece de yukardaki fıkra hükümleri uygulanır.

MADDE 260. — Bu kanunun kuruluşu dair hükümleri ile geçici birinci maddesi yayımı tarihinde; usule dair ve diğer hükümleri ise bu kanuna göre kurulacak askerî mahkemelerin fiilen göreve başladıkları tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 261. — Bu kanunu Bakanar Kurulu yürütür.

26 Ekim 1963

		Millet Meclisi,	Cumhuriyet Senatosu
Cumhurbaşkanlığına yazılan tezkerenin tarih ve numarası	: 26.10.1963	1/547	1/312
Bu kanunun yayımının Başbakanlığa bildirildiğine dair Cumhurbaşkanlığından gelen tezkerenin tarih ve numarası	: 26.10.1963	4/371	

Bu kanunun görüşmelerini gösteren tutanakların Cilt, Birleşim ve Sayfa numaraları :

Millet Meclisi Tutanak Dergisi			C. Senatosu Tutanak Dergisi		
Cilt	Birleşim	Sayfa	Cilt	Birleşim	Sayfa
21	139	400	15	124	476,509-516
22	153	287			
	155	303-329			
	157	350-360			

Millet Meclisi 496 S. Sayılı basmayazı Millet Meclisi 155 nci Birleşim Tutanak Dergisine, Cumhuriyet Senatosu 329 S. Sayılı basmayazı Cumhuriyet Senatosu 124 neü Birleşim Tutanak Dergisine bağlıdır.

Bu kanunu görüşen komisyonlar : Millet Meclisi Millî Savunma ve Adalet Komisyonundan kurulan Geçici Komisyon ile Cumhuriyet Senatosu Millî Savunma ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Geçici Komisyon.